Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פּרייז 20 גראָשען | היינט 8 זייטען.

נייער פאָלקסבלאַט

אומפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. 12/1612	Łódź, Poniedziałek, 14 stycznia 1929 r.	זיבעטער יאָהרגאַנג	לאָדז מאָנטאַג, ג שבט תרפ"ט	Nr. 12/1612

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | דרעסע פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּיעטריקאָווער 21, טעל. 24-71

„איזוועסטיא" ווענען דעם נאָטען-אויסטויש צווישען פּוילען און סאָוויעט-רוסלאַנד.

מאָסקווא, 13 (ספּ. טעל.) די סאָוויעטישע פּרעסע בעשולדיגט פּוילען, אַז פּוילען וויל די פראַגע פון דעם סאָוויעטישען פאָרשלאַג, וואָס לענגער אָפּשלעפּען.

די אָפיצ'עלע „איזוועסטיא" שרייבט:

„מיר וועלען זיכער אָנגעגריפען ווערען פון דער פּוילישער פּרעסע, הלמאַי מיר האָבען זיך אַזוי צוגעאיילט מיט אונזער ענטפער אויף דער פּוילישער נאָטע.

„אַלע אויפריכטיגע פריינד פון שלום זענען אָבער מיט אונז.

„מיר ווילען נישט שפּילען אין דער האַנד פון די יעניגע, וועלכע ווילען דורך פאַרשלעפּונג שפּעקולירען אויף די פרידענס-גאַראַנטיעס אויפ'ן מזרח.

„מיר ווילען אויך נישט העלפען די, וועלכע האָפען, אַז דער קעלאָג-אָפּמאַך וועט נישט צו-שטאַנד-קומען, אָדער וועלכע רעכענען דערויף, אַז מ'וועט אָפּשלעפּען מיט'ן ראַטיפיצירען דעם דער-מאָהנטען אָפּמאַך.

„נאָך דער צווייטער נאָטע פון די סאָוויעטען זענען נישט פאַרהאַן קיין שום אויסריידען און אַרויסדרעהענישען. אַלע פראַגען זענען קלאָהר אָנגעשטעלט געוואָרען. אַלץ איז נאָר אָנבעלאַנג פון דער פּוילישער רעגירונג.

„מיר ערוואַרטען אַ קלאָהרען, שנעלען און ענטשיידענדיגען ענטפער אויף אונזער פאָרשלאַג".

אַזאַ קעלט אויף דער וועלט.

שילער-שטרייקען צוליב די פרעסט.

בערלין, 13 (ספּ. טעל.) די שילער פון די העכערע קלאַסען פון דער רעאַל-שולע אין פּאַנקאָוו האָבען אָנגעהויבען אַ שטרייק צוליב דער קעלט וואָס הערשט אין די קלאַסען.

דער דירעקטאָר פון דער שולע האָט ער-קלערט, אַז אויב די שילער וועלען אַליין קו-מען מאָנטאָג (היינט) אין שול אַריין, וועט מען זיי פאַר דעם ווילקירליכען פאַרלאָזען די שולע נישט בעשטראָפען.

די שטרייקענדע שילער האָבען אַרויסגעשיקט צום בירגערמייסטער פון פּאַנקאָוו אַ דעלעגאַציע מיט אַ בקשה צו דערוואַרעמען די קלאַסען.

די אַרבייטסלאָזיגקייט אין דייטש-לאַנד איז געשטיגען אויף 43 פּראָצ.

בערלין, 13. (ספּ. טעל.) די צאָהל פון אַר-בייטסלאָזע אין דער צווייטער העלפט דעצעמבער האָט בעטראָפען 1,702,000 פּערזאָן.

אין פערגלייך מיט פאַראַיאָהרען איז די אַר-בייטסלאָזיגקייט געשטיגען אויף 43 פּראָצענט.

וואָס האָבען זיי זיך אָנגעזעצט?!

אַ קאָנגרעס צו לעזען דעם אַנטי-אַלקאָהאָל-געזעץ.

ניו-יאָרק, 13. (ספּ. טעל.) אַן אַמערי-קאַנער גביר האָט ערקלערט אַ קאָנקורס מיט אַ פּריז פון 25,000 דאָלאַר פאַר'ן בעסטען פּלאַן צו לעזען דעם „פּראָהיביציאָן" — דעם אַנטי-אַלקאָהאָל-געזעץ.

אויף דעם קאָנקורס האָבען זיך 1171 פּראָ-יעקט-געבער אַרויסגעזאָגט, אַז די אַרמעי פון די פעראייניגטע שטאַטען דאַרף פערהיטען דאָס לאַנד פון אַלקאָהאָל און שכרות, 679 האָבען זיך אַרויס-געזאָגט פאַר אַ סיסטעם פון שפּיאָנאַזש, און 187 האָבען פערלאַנגט טויט-שטראָף פאַר די פער-עקשנ'טע אַנטי-פּראָהיביציאָניסטען.

די כאָרוואַטען האָבען נישט קיין גוטע אויסזיכטען

אין נייעם יוגאָסלאַוויען.

ווין, 13. (ספּ. טעל.) די דייטשע פּאָלקס-צייטונג „ווינער נויעסטע נאַכריכטען" ברענגט אַ קאָרעספּאָנדענץ פון בעלגראַד, אין וועלכער עס ווערט צווישען אַנדערען געזאָגט: די כאָרוואַטען האָבען זיך נישט וואָס צו פרעהען מיט דעם אי-בערקעהרעניש, ווייל סיי די מיליטערישע קרייזען, סיי דער קעניג וועלען נישט איינגעהן אויף דעם כאָרוואַטישען פּראָגראַם. די כאָרוואַטען ווילען יוגאָסלאַוויען זעהען אַלס פעראייניגונגס-מלוכה, וועלכע בעשטעהט פון אַ גאַנצער רייה בעזונדערע מלוכה'לעך מיט אייגענע רעגירונגען און פּאַרלאַ-מענטען, פערבונדען נאָר דורך אַ פּערסאָנאַלער אוניע.

דערויף וועלען די מיליטערישע קרייזען קיינ-מאָל נישט איינגעהן, און. אויב די כאָרוואַטען וועט-לען דורכאויס וועלען בלייבען ביי זייער פּראָגראַם וועט אויסגעפיהרט ווערען דער אַלטער פּלאַן פון דער סערבישער פּאָליטיק, וועלכער בעשטעהט אין שאַפען אַ גרויס סערביען פון די כאָרוואַטישע און סלאָווענישע שטחים.

אַ נישקשה'דיגע נדבה.

10.000.000 דאָלאַר אַלס ווייַנאַכטס-געשענק פאַר'ן באָסטאָנער אוניווערזיטעט.

באָסטאָן, 13 (ספּ. טעל.) דער ניו-יאָר-קער מיליאָנער עדוואַרד הערקנעס האָט געשענקט דעם אוניווערזיטעט 10.000.000 דאָלאַר אַלס ווייַנאַכטס-געשענק.

דאָס געלד האָט דער נדבן געגעבען אויף אַן'אינערליכער רעאָרגאַניזאַציע פונ'ם אוניווער-זיטעט, און — בעזונדערס אויף צו בויען אוני-ווערזיטעט-הייזער אויף וואוינונגען פאַר די סטו-דענטען.

פּעלץ-וואַרען

קען מען קויפען אַמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען

גאָר ביי דער לאַנג-יעהריגער פירמע

ל. ב. פּעפּער, ווסכאָדניא 42, טעלעפאָן 04-78.

בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעל געפינט זיך אויפ'ן אָרט. די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט פּינקטליך און רעעל.

Zaginione zostały

wyciąg i dowód osobisty na imię Chany Wajnsztajn w Łodzi, Zgierska Nr. 42, oraz różne niemieckie dokumenty. Uczciwy znalazca zechce takowe zwrócić do Wajnsztajna, Zgierska 42. 3772

3772

דאַנקזאַגונג.

די דאָקטוירים פון פּאָזנאַנסקי'ס שפּיטאָל ד"ר שיפּמאַן, פּרל. ד"ר ראַבינאָוויטש, ד"ר דאַווידאָוויטש, ד"ר קראַסאָווסקי און ד"ר קאַקאַטעק פאַר זייער אומערמידליכע אַרבייט ביים ראַטעווען מיין שווער קראַנקע פרוי, און ד"ר קאַנטאָר פאַר דער געלונגענער טראַנספוזיע פון בלוט, ווי אויך די קראַנקען-שוועסטערן דריק איך אויס מיין הערצליכ-סטען דאַנק.

א. ווינטרויב, מאַרישנער 38.

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אין עלטער פון 60 יאָהר מיין ליבער מאַן, אונזער געטרייער ברודער, שוואָגער און אָנקעל

נ. ע. מענדל גערשענאָוויטש

(לאַנגיעהריגער צייטונגס-פערקויפער).

די לויה קומט פאָר היינט, מאָנטאָג, דעם 14-טען יאַנואַר ד. י. 12 אַ זייגער בייטאָג פון ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל, וועגען וואָס עס טיילט מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאַמיליע.

Dr. ADAM GROSGLIK

Al Kościuszki 27

tel. 54-78,

[illegible]

ווי־כטיג פאַר בוי-פאַכלייט!

אייגענע פּראָטעסטען פון ראובן ברייטשטיין, זאַקאָנטנאַ 23, בויער פונ'ם הויז נאָוואָ-צעגעלניאַנאַ 35.

ביליג צו פערקויפען:

ביי שאַיעוויטש, וואָלבאָרסקאַ 13 און ביי מיניץ, קילינסקי 26. 3771

Dr. DONCHIN

מאַניושקי 1, טעלעפאָן 9-97

ספּעציאַל אַרצט פאַר אויגענקראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט קיין פּוילען.

עמט אָן טעגליך פון 10—1 מיטאָג און פון 4—7 נ.מ. זונטאָג פון 10 ביז 1 בייטאָג.

אַ הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ג' פּרעזעס ה' שלמה טאַסק און פרוי צו דער חתונה פון זייער ליבע טאָכטער

פרל. יעדידאַ מיט ה' מאָריס הענריקאָווסקי

וועלכע איז פאָרגעקומען דעם 8. יאַנואַר ד. י. און דעם יונגען פּאָר ווינשען מיר אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.

די פערוואַלטונג און די מיטגלידער פון דער קוילען-סעקציע ביים קליינ-הענדלער-פעראיין (פּיעטריק. 6). 3776

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטאָרבען אין עלטער פון 60 יאָהר אונזער לאַנג-יעהריגער מיטגליד

נ. ע. מרדכי מענדל גערשענאָוויטש

צו דער לויה, וועלכע קומט פאָר היינט, מאָנטאָג, 12 אַ זייגער בייטאָג פון ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל, ווערען אַלע מיטגלידער אויפגעפאָדערט צו קומען, כדי אָפּצוגעבען דעם פערשטאָרבענעם דעם לעצטען כבוד.

די פערוואַלטונג

פון צייטונגס-פערקויפער-פעראיין אין לאָדז.

עפענטליכע וואָרנונג!

איידער איך גיב איבער דעם ענין דער פּראָקו-ראַטור, אַפּעליר איך צום לעצטען מאָל צו ה' ראָזען, זגערזשער 46, אַז ער זאָל מיר ערלעדיגען דעם חוב אין פערלויף פון 2 טאָג. אין געגענפאַל, בין איך נישט פעראַנטוואָרטליך פאַר די ווייטערדיגע פאָלגען.

ז. בימקע,

זשעלאַנאַ 8 (באַלוט).

צו פערקויפען

אין פּאַקאַשטש פּויזנער געגענד

אַ גרונדשטיק מיט אַ הויז,

אין וועלכען ס'געפינט זיך אַ קאָלאָניאַל- און אַ איזען-געשעפט, ווי אויך אַ בעקעריי מיט 7 צימער; און קען מיט נעהמען דערונטער אַ גרויסער אויבסט-גאָרטען און אַ בוי-פּלאַץ.

צו ערפאַהרען אין לאָדז ביי י. לובאַצינסקי, זגערזשער 30a

בעצאהלט די אכטע ראטע

פון דער אמעריקאנער הלואה פאר פוילען.

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש) די פוילישע רעגירונג האָט אין די ערשטע טעג פון יאַנואַר איבערגעשיקט אין די פעראייניגטע שטאַטען פון אַמעריקע 1.250.000 דאָלאַר אַלס די 8-טע ראַטע פון דעם הוב מיט די פּראָצענטער, וועלכע די פוילישע רעגירונג האָט געבאָרגט אין אַמעריקע.

דער הוב איז, ווי בעוואוסט, בשעתו צוגעזאגט געוואָרען אויף ראַטעס, וועלכע פוילען צאָהלט פּינקטליך אויס.

רומענישע יודען אין אמעריקא

וועלען שטיצען די אַנלייהע פון דער רומענישער רעגירונג.

בוקאַרעשט. (י.ט.א.) ד"ר פילדערמאַן, דער פּרעזידענט פון דער „אוניאָן" האָט זיך פאַר-געשטעלט דעם פּרעמיער-מיניסטער יוליו מאַניו און איהם איבערגעגעבען דעם אינהאַלט פון אַ בריף, וועלכען ער האָט בעקומען פון'ם פּרעזידענט פון דער „אוניאָן פון רומענישע יודען אין אַמע-ריקאַ און קאַנאַדע". די אַמעריקאַנער „אוניאָן" ערקלערט, אַז זי וועט מאַכען אַלע אָנשטרענגונגען, כדי צו העלפען די פאַרשטעהער פון דער רומעני-שער רעגירונג אין אַמעריקאַ און אומעטום, אינ'ם ווערק פון רעאָרגאַניזירען די מלוכה און סטאַבילי-זירען די וואַלוטע.

15,000 דאלאר פאר יודישע קולטורעלע בעדערפנישען

אין לעטלאַנד.

ריגע, (י.ט.א.) דער לעטלענדישער מיני-סטאָרען-קאַבינעט האָט אַסיגנירט 15,000 דאָלאַר פאַר די קולטורעלע בעדערפנישען פון דער יודי-שער מינדערהייט אין לאַנד: 6,000 דאָלאַר פאַר'ן יודישען טעאַטער, 6,000 דאָלאַר פאַר די האַנד-ווערקער-שולען און 3,000 דאָלאַר פאַר יודישע פּעדאַגאָגישע קורסען.

געגען אַריינציהען רעליגיעזע מאמענטען

אין וואהל-קאמף אין אַמעריקע.

וואַשינגטאָן (י.ט.א.) קאָנגרעסמאַן בלעק פון ברוקלין האָט אַריינגעטראָגען אין אַמעריקאַ-נער קאָנגרעס אַ געזעץ-פּראָיעקט, לויט וועלכען עס ווערט פערבאָטען, אונטער אַ שטראָף-סאַנקציע אריינ-צוציהען אין וואַהל-קאַמף רעליגיעזע מאָמענטען און פעררופען זיך אין דער אַגיטאַציע פאַר אָדער גע-גען אַ געוויסען קאַנדידאַט אויף זיין רעליגיעזער אָפּשטאַמונג.

דער געזעץ-פּראָיעקט איז איבערגעשיקט גע-וואָרען אין דער יורידישער קאָמיסיע פון אַמערי-קאַנער קאָנגרעס.

די שטעלונג פון די אגודיסטישע קרייזען

וועגען דעם כותל-מערבי-ענין.

פראַנקפורט (י.ט.א.) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פערשטענדיגונג, וואָס איז צושטאַנד גע-קומען צווישען דעם ועד-הלאומי און דער „אגודה" אין ארץ-ישראל וועגען אַ קאָאָרדינירטער אַקציע אין דעם כותל-מערבי-ענין, איז דורך די אגודיס-טישע קרייזען פערעפענטליכט געוואָרען אַ מיטטיי-לונג, אין וועלכער עס ווערט געזאָגט:

דער אָפּמאַך האָט איבערגעלאָזט די ביידע אָרגאַניזאַציעס אַ פולע האַנדעלס-פרייהייט אין אַלע פּאָליטישע פראַגען, וואָס זענען פערבונדען מיט דעם כותל-מערבי-ענין, אין בעציג צו דער ענגלי-שער רעגירונג און צום פעלקער-בונד. דאָך האָבען זיך ביידע צדדים פערפליכטעט זיך צו בעראַטען און פערשטענדיגען פאַר דער אויספיהרונג פון וועלכע פּאָליטישע שריט. דער אָפּמאַך נעמט איב-נאַנצען נישט אַרום, פערשטעהט זיך, די צענטראַלע אָרגאַנען, ד. ה. די ציוניסטישע וועלט-אָרגאַניזאַציע און די אגודיסטישע וועלט-אָרגאַניזאַציע. מען דאַרף אָבער האָפען, אַז די לאָקאַלע פערשטענדי-גונג וועט אויך אין דער ריכטונג האָבען אַ געווי-סע מאָראַלישע ווירקונג".

======

דער אָראַנזשען-קאָנטינגענט פון ארץ-ישראל פאַר פוילען.

ערקלערונג פון פוילישען אויסערן-מיני-סטעריום.

וואַרשאַ, (י.ט.א.) צווישען די אָראַנזשען-פּלאַנטאַטאָרען אין ארץ-ישראל האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע אונצופרידענהייט די ידיעה, וואָס איז דערהאַלטען געוואָרען פון וואַרשאַ, אַז אינ'ם אָראַנזשען-קאָנטינגענט, וואָס דאָס פוילישע מיניס-טעריום פאַר האַנדעל און אינדוסטריע האָט בע-שטימט פאַר'ן יאָהר 1929 אין דער הויך פון 750 וואַגאָנען, איז פאַר ארץ-ישראל בעשטימט געוואָ-רען בלויז אַ קליינער טייל פון 7 וואַגאָנען. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט דאָס וואַרשאָווער י.ט.א.-ביוראָ בעקומען פון אויסערן מיניסטעריום פאָל-גענדע ערקלערונג.

דאָס איינטיילען דעם בעשטימטען אָראַנזשען-קאָנטינגענט צווישען די פערשידענע אימפּאָרט-לענדער איז אָפּהענגיג פון די האַנדעלס-אָפּמאַכונ-גען מיט די רעגירונגען פון די בעטרעפענדע לענדער, ווי אויך פון דעם סכום סחורות, אָדער מאַטעריאַלען, וואָס די דאָזיגע לענדער אימפּאָרטי-רען פון פוילען. בנוגע ארץ-ישראל איז דער פרי-הער-בעשטימטער קאָנטינגענט פערגרעסערט געוואָ-רען מיט נאָך 7 וואַגאָנען מי'טן בעדינג, אויב ארץ-ישראל וועט אימפּאָרטירען פון פוילען סחורות פאַר אַ גלייכען ווערט.

דער דאָזיגער בעדינג, וועלכער איז נישט קיין אויסנאַהם פאַר א"י-ישראל, איז נויטיג צוליב דעם גלייכגעוויכט פון האַנדעלס-בילאַנץ.

די אימיגראַציע-בעגרענצונגען קיין קאַנאַדאַ.

וואָס זאָגט דער קאָמיסאַר פון קאַנאַדאַ אין דאַנציג.

דאַנציג, (י.ט.א.) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ידיעה, אַז דער קאַנאַדישער פּרעמיער-מיני-סטער וויל נאָך ווייטער בעגרעניצען די מזרח-אייראָפּעאישע איינוואַנדערונג קיין קאַנאַדע, דער-וויסט זיך דער דאַנציגער י.ט.א.-קאָרעספּאָנדענט, אַז דער קאַנאַדישער רעגירונגס קאָמיסאַר אין דאַנצי-גער פּאָרט האָט ביז-איצט קיין נייע דירעקטיוועו נישט דערהאַלטען וועגען דער אימיגראַציע-בע-גרענצונגען. דערווייל ווערען די וויזעס געגעבען אויפ'ן יסוד פון די ביז-איצטיגע אימיגראַציע-בעשטימונגען. עס ווערען אָבער ערוואַרט פון אָטאַוואַ נייע דירעקטיווען, וועלכע זאָלען שוין זיין אין הסכם מיט דער נייער פּראָדנונג פון דער קאַנאַדישער רעגירונג.

דאַנציג. (י.ט.א.) די דאַנציגער פּאָרט-פערוואַלטונג האָט פערעפענטליכט די סטאַטיסטיק פון דער וואַנדערונג דורך דעם דאַנציגער פּאָרט, פון די מזרח-אייראָפּעאישע לענדער אין די איינ-וואַנדערונגס-לענדער און צוריק. אַרויסגעוואַנדערט פון דאַנציג האָבען 39,338 עמיגראַנטען און צוריקגעקומען פון די איינוואַנדערונגס לענדער אין דאַנציגער פּאָרט זענען 4898 רעעמיגראַנטען.

אָפּגעפּרוּווען אַ שטיקעל צונג.

קעניגסבערג, 13. (ספּ. טעל.) אין טילזיט איז פאָרגעקומען פאָלגענדער אויסערגעוועהנליכער פאַרפאַל:

אַ 6 יעהריג מערעלע איז נעגאַנגען אויף דער בריק איבער'ן ניעמאַן. דאָס אייזען וואָס איז בעווייסט געווען פונ'ם פראָסט איז אַזוי געפעלען דעם מערעלע אַז זי האָט עס געוואָלט אַן לעק טון. זי האָט צוגע-לעגט דאָס צינגעל און עס שוין נישט געקענט אָפּרייסען, עס איז מאָמענטאַל צוגעפרוירען געוואָרען צום אייזען.

די עלטערען מיט דער הילף פון איינינע דורכ-געהער האָבען דאָס קינד פונ'ם אייזען אָפּגעריסען אָבער אַ שטיקעלע צונג איז געבליבען צוגעפרוירען אויפ'ן אָרט.

אַנ'אימפונג געגען גריפּע

האָט אויסגעפונען אַנ'אַמעריקאַנער דאָקטאָר.

וואַשינגטאָן, 13. (ספּ. טעל.) אויף דעם צוזאַמענפאָהר פון דאָקטוירים און באַקטעריאָלאָגען וועלכער איז צוזאַמענגערופען געוואָרען כדי צו גע-פינען מיטלען וויאַזוי צו בעקעמפען די גריפּע האָט ד"ר אַטוואָר ערקלערט, אַז עס איז איהם געלונגען צו ערפינדען אַנ'אימפונג געגען דער גריפּע.

די אימפונג פערזיכערט געגען דער גריפּע אויף 90 טעג.

פון יעדען פערזאָן, וועלכער האָט געקרענקט אויף גריפּע, קען מען בעקומען דעם סערום פאַר 20 פערזאָן צום אימפען.

אכזריות'דיגער מאָרד אין סאַמפּאָלנאַ.

באַנדיטען האבען דערשאסען דעם יוד אבע ווילטשינסקי.

סאַמפּאָלנע (קרייז קאָלאָ) 13. (טעלע-פאָניש). פרייטאָג אין אָוועגד איז דאָ אויסגעפיהרט געוואָרען אַ שרעקליכער מאָרד איבער דעם 62-יעהריגען אבע ווילטשינסקי. דער מאָרד איז פאָר-געקומען ביי פאָלגענדע אומשטענדען: פרייטאָג-צו-נאַכטס אַרום 6 אַ זייגער אין אָוועגד זענען אין דער וואוינונג פון דעם יוד אבע ווילטשינסקי אריינ-געקומען 3 פערמאַסקירטע באַנדיטען מיט רעוואָל-ווערען אין די הענד און געפרעגט, וואו ווילטשינ-סקי איז. די פאַמיליע איז געזעסען ביים שבת'די-גען טיש. די צום טויט-דערשראָקענע פאַמיליע-מענשען האָבען געוואָלט אָנווייזען די באַנדיטען, וואו ס'ליגט זייער געלד און ציהרונג, נאָר זיי זאָ-לען קיינעם קיין שלעכטס נישט טון. אין דעם מאָ-מענט איז דער 62 יעהריגער ווילטשינסקי אריינ-געקומען פון צווייטען צימער. די באַנדיטען האָבען אויף איהם אויסגעשאָסען און צוויי קוילען האָבען געטראָפען ווילטשינסקי'ן אין האַלז און הארץ. ווילטשינסקי איז געפאַלען אַ טויטער אויפ'ן אָרט. די מערדער זענען אנטלאָפען. ווילטשינסקי האָט זיך בעשעפטיגט מיט באָרגען געלד אויף ציגזען.

======

פאַר רודפ'ן יודען

אַרעסטירט 13 אַנטיסעמיטען. — אויספאָרשונג וועגען די מעשים פון מאָלער קאַראַטאָנאָוו.

מאָסקווע. (י.ט.א.) אין בריאַנסק זענען אַרעסטירט געוואָרען 13 כוליגאַנעס, וועלכע ווע-רען בעשולדיגט אין רודפ'ן דעם יודישען אַרביי-טער אין וואַגאָנען-פאַבריק, בערעלסאָן.

צווישען די אַרעסטירטע געפינט זיך דער הויפּט פון דער טראַנספּאָרטען-בריגאַדע אין דער פאַבריק, אָזאַראָוו, וועלכער האָט צוגעזעהען די פערפאָלגונגען און נישט אָנגענומען קיין מיטלען צו פערטיידיגען דעם יודישען אַרבייטער און דער פּאָרזיצער פון פּראָפ. פעראיין פּאַוואושקין, צו וועמען בערעלסאָן האָט זיך פיל מאָל געווענדעט נאָך הילף, אָבער אומזיסט.

די דערמאָנטע אַרעסטירטע ווי אויך 11 אַר-בייטער ווערען איבערגעגעבען דעם געריכט אַלס קאָנטר-רעוואָלוציאָנערען.

מאָסקווע. (י.ט.א.) די אויפדעקונג פון די רדיפות, וואָס דער בעוואוסטער סיבירער מאַלער קאַראַטאַנאָוו אין קראַסנאָיאַרסק איז בעגאַנגען גע-גען זיין יודישען שכן בערזאַק און זיין פאַמיליע האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע סענסאַציע. דער ענין איז אויסגעפאָרשט געוואָרען דורך אַ ספּעציע-לער קאָמיסיע און איצט פערנעמט זיך מיט דער פראַגע דער פּראָקוראָר אין קראַסנאָיאַרסק.

די נאָוואָסיבירסקער צייטונג „סאָוויעטסקאַיאַ סיביר" גיט איבער פּרטים וועגען דער אַקציע פון קאַראַטאַנאָוו'ס פריינד איהם ריינצוואַשען פון דער שולד. אויף אַ פערזאַמלונג פון דער געאָ-גראַפישער געזעלשאַפט אין קראַסנאָיאַרסק, איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע, אַז קאַראַטאַ-נאָוו האָט זיך געפונען אין אַנ'אונסימפּאַטישער אַטמאָספערע פון זיין פאַמיליע. זיינע פריינד האָ-בען איהם געפּרובט איינינע מאָל בעפרייען פון דער דאָזיגער אַטמאָספערע, וואָס האָט זיך אָבער נישט איינגעגעבען. שולדיג אין די רדיפות, ווערט בעזאָגט אין דער רעזאָלוציע, זענען קאַראַטאַנאָוו'ס טעכטער און זיין איידעם טשערנאָמאָרצעוו. אַנ'-עהנליכע רעזאָלוציע האָט אויך אָנגענומען די אַר-טיגע געזעלשאַפט פון מאָלער. דאַגעגען אויף פערזאַמלונגען פון אַרבייטער איז אָנגענומען גע-וואָרען אַ רעזאָלוציע, וואָס פּראָטעסטירט שאַרף געגען די פערפאָלגונגען געגען דער פאַמיליע בערזאַק און פאָדערט שטרענג בעשטראָפען קאַראַ-טאַנאָוו'ן, זיין טאָכטער און איידעם.

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן און א. קאַמפּאַניעץ.

סימ'ן אַנטייל פון די יובילינגס-אַרטיסטען בעריסאָווא, ראַבינאָוויטש און די בעקאַנטע פּרימאַדאָנאַ נאַדיאַ קאַרעני

היינט, מאָנטאָג, דעם 14-טען, 9 אַ זייגער אין אָוועגד
גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 1 ביז 2.50
אויף דער שוועל פון גליק
אין 3 אַקטען מיט שענע געזאַנג און טענץ פון זילבערג. רעזשי: ל. ראַבינאָוויטש.
נייע שעהנע טענץ איינשטודירט פון טענצער מיעטשיסלאַוו קורמאַוסקי.

מאָרגען, דינסטאָג, דעם 15-טען, 9 אין אָוועגד — ווידערהאָלונג פון דער פּרעמיערע!
דער שלאַגער פון מאָריס שוואַרץ קונסט-טעאַטער אין ניו-יאָרק
„די מלחמה פאַר גאָט"
פאָלקס-שטיק מיט געזאַנג אין 4 אַקטען מיט פּראָלאָג און עפּילאָג.
ספּעציעלע מוזיק געשריבען פון ל. זעלמאַן, רעזשיסירט פון מ. מאַכאַראָווסקי.
1. אַקט: די אפּיקורסישע זוימען פון נייעם רב און ראש ישיבה.
2. אַקט: די צושטערטע תנאים. 3. אַקט: דער קרבן פאַר קידוש השם. 4. אַקט: די מלחמה פאַר גאָט און די קבורה פון רב.

מיטוואָך, ד. 16-טען, 9 אָוו. צו פּאָפּולערע פּרייזען פון 1 ביז 2.50 צום 24. מאָל
„די חלומות פון ליבע"
— רעזשיסירט פון — ל. ראַבינאָוויטש.
אָפּערעטע אין 3 אַקטען מיט 25 נומערן געזאַנג און טענץ פון ליליען.

ס'נעמט אַנטייל (לויט א. ב.) פרויען: בעזמאַן, בעריסאָווא, נאַדיאַ קאַרעני, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פאָדערמאַן, קאַמפּאַניעץ. מענער: אַריעל, אייזענבערג, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, מאָסקאָוו, נייהויז, פּאָלאַנסקי, ישראל קאַמפּאַניעץ, ראַבינאָוויטש, ראַקאָוו.
אַדמינ: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטונג: ל. זעלמאַן. בילעטען אין פילהאַרמאָניע-קאַסע.

אַנאָנס! אין פאַרבע-רייטונג: דער גאָלדענער סאָלדאַט, צוריק צו מיין פאָלק

נאָך דעם פּוילישען ענטפער,
און נאָך דער צווייטער סאָוויעטישער נאָטע.

אויפ׳ן ערשטען בליק איז עס אַ גאַנץ פּשוט׳ער ענין, אין פּאַריז איז אונטערגעשריבען געוואָרען אַנ־אַפּמאַך צווישען מלוכות, אַז זיי פערורטיילען די מלחמה אַלס מיטעל צו ערלעדיגען פּאָליטישע סכסוכים צווישען די מלוכות. צווישען די דאָזיגע 15 מלוכות האָבען זיך אויך געפונען פּוילען און סאָוויעט־רוסלאַנד. איצט איז געקומען די לעצטע און דעם 29 דעצעמבער פאָרגעלעגט פּוילען איינצופיהרען אין לעבען דעם שוין אונטערגעשריבענעם קעלאָג־אַפּמאַך צווישען פּוילען און רוסלאַנד, נישט קוקענדיג אויף די פערשידענע מיינונגס־פערשידענהייטען און נישט רעגולירטע ענין, וועלכע עקזיסטירען צווישען די דאָזיגע ביידע מלוכות.

אין דער ווירקליכקייט איז אָבער דער ענין נישט אַזוי גלאַט און פּוילען האָט געשלעפּט מיט אַנ׳ענטפער אויפ׳ן סאָוויעטישען פאָרשלאַג, אַזש 12 טעג. ס׳איז קלאָר, אַז אין פּוילענס ענטפער האָבען זיך נישט געקענט געפונען קיין אָנווייזונגען אויף די פּאָליטישע און ווירטשאַפטליכע אויסרעכנונגען, וואָס די סאָוויעטען האָבען געהאַט מיט׳ן אַרויסשיקען דעם פאָרשלאַג צו פּוילען; מ׳האָט געמוזט ענטפערען על ראשון — ראשון ועל אַחרון — אַחרון. און מ׳מוז מודה זיין, אַז דער פּוילישער ענטפער איז געווען קורץ און קלאָר, הגם ער איז אויסגערעכענט, אַז דער ענין זאָל אַביסעל פערשלעפּט ווערען און זאָל ערלעדיגט ווערען אָהן איבריגע איילעניש.

דאָס וויכטיגסטע אין פּוילישען ענטפער איז, דאָס וואָס פּוילען איז אין פּרינציפּ מסכים אָנצונעהמען דעם סאָוויעטישען פאָרשלאַג, נאָר מיט פאָרבעהאַלטען, וועלכע האָבען אַ שייכות מיט די בעציהונגען פון פּוילען צו איהרע שכנים.

קודם־כל איז געווען אַ קשיא פאַר וואָס האָבען זיך די סאָוויעטען געווענדעט נאָר צו פּוילען און ליטע און נישט צו פינלאַנד, עסטלאַנד און די הויפּטזאַך צו רומעניען, וועלכע האָט בשותפות׳דיגע גרענעצען סיי מיט סאָוויעט־רוסלאַנד און סיי מיט פּוילען. און דאַן האַנדעלט זיך וועגען אַ ריין טעאָרעטישען וויכוח וועגען דעם אויפגערופענעם אַרטיקעל 3 פון קעלאָג־אַפּמאַך, פּוילען פערשטעהט אין איהר ענטפער דעם דאָזיגען פּונקט אויף דעם אופן, אַז ס׳קען נישט זיין קיין רייד וועגען אַנדערע, „קעלאָג־אַפּמאַכען", ביז אַלע 15 מלוכות וועלען נישט האָבען ראַטיפיצירט דעם פּאַריזער אַפּמאַך.

דאָס זענען די מאָטיווען פון פּוילישען ענטפער, וועלכער איז אין פּרינציפּ, ווי מיר האָבען שוין אָנגעוויזען פאַר׳ן סאָוויעטישען פאָרשלאַג.

די סאָוויעטען האָבען נישט געוואַרט קיין 12 טעג מיט זייער ענטפער, נאָר שוין אויף צומאָרגענס האָבען זיי צוגעשיקט די פּוילישע רעגירונג זייער זעהר לאַנגע אויספיהרונגען בנוגע דעם פּוילישען ענטפער.

די סאָוויעטען זענען זעהר צופרידען מיט דער פּרינציפּיעלער הסכמה פון פּוילען אונטערצושרייבען דעם פּראָטאָקאָל צום קעלאָג־אַפּמאַך. דאַן הויבען זיי אָן צו ענטפערען פּונקט אויף פּונקט אויף די פּוילישע פאָרבעהאַלטען. וואָס שייך עסטלאַנד, פינלאַנד א. אַז. וו. האָבען די סאָוויעטען נישט צוגעשיקט זייער פאָרשלאַג צו די דאָזיגע מלוכות, ווייל זיי האָבען נישט אונטערגעשריבען דעם קעלאָג־אַפּמאַך אין פּאַריז. די סאָוויעטען זענען אָבער נישט געגען דעם, אַז זיי זאָלען צו דעם פּראָטאָקאָל צושטעהן. וואָס איז ווידער נוגע ליטע האַלטען די סאָוויעטען, אַז זיי האָבען נאָך אַ טובה געטון פּוילען דורך דעם, וואָס זיי האָבען דעם פאָרשלאַג צוגעשיקט אויך צו דער ליטווישער מלוכה. די סאָוויעטען האַלטען, אַז דורכ׳ן אַריינציהען אויך ליטע צו פערפעסטיגען דעם קעלאָג־אַפּמאַך וואָלטען לויזער געוואָרען די געשפּאַנטע בעציהונגען צווישען פּוילען און ליטע. דערביי ווייזען די סאָוויעטען אָן, אַז פּוילען אַליין האָט ערשט נישט לאַנג געמאַכט בעמיהונגען אין גענף, אַז עס זאָל אויפהערען דער קריגס־צושטאַנד צווישען פּוילען און ליטע. די סאָוויעטען לעזען אויך די שווערסטע פראַגע די אַזוי גערופענע רומענישע. די סאָוויעטען פערענטפערען זיך, אַז זיי האָבען נישט געשיקט זייער פאָרשלאַג אויך צו רומעניען, ווייל צווישען די ביידע מלוכות עקזיסטירען נישט קיין דיפּלאָמאַטישע בעציהונגען, אויב פּוילען וויל אַלזאָ אַזוי גוט זיין קען זי אויך פאָרלעגען רומעניען צוצושטעהן צו דעם דאָזיגען פּראָטאָקאָל און די סאָוויעטען וועלען גאָרנישט האָבען געגען דעם, אונאָפּהענגיג פון די פּאָליטישע פערוויקלונגען, וועלכע עקזיסטירען נאָך עד־היום צווישען רומעניען און רוסלאַנד.

ווי מיר זעהען זענען די אַלע ענינים מעהר ווייניגער אויפגעקלערט געוואָרען אָבער בעסער געזאָגט די סאָוויעטען האָבען בעשלאָסען נאָכצוגעבען פּוילען אין די אַלע דערמאָהנטע פּרטים. ס׳איז נאָר געבליבען דער ריין־טעאָרעטישער וויכוח וועגען דעם אַרטיקעל 3 פון קעלאָג־אַפּמאַך, ווער ס׳דאַרף צוערשט ראַטיפיצירען דעם פּאַריזער אַפּמאַך. אין דער הינזיכט וועט שוין קיין עצה נישט זיין. יעדער פון די צדדים סיי פּוילען און סיי די סאָוויעטען וועט זיך האַלטען ביי דאָס זייניגע און דער אינטערפּרעטאַטאָר וועט געוויס זיין אַ דריטער אינטערנאַציאָנאַלער פאַקט. צוליב דעם קען מען נישט רעכענען, אַז דער סאָוויעטישער פאָרשלאַג זאָל אין דער נאָהענטסטער צייט פערווירקליכט ווערען.

י. ד—ן.

ווי אַזוי יודען פלעגען האַנדלען מיט לייפּציג
אַ בלעטעל יודישע געשיכטע לויט נייע דאָקומענטען.

(קאָרעספּאָנדענץ צום „נייעם פאָלקסבלאַט").

אין די מיטטיילונגען פון דער „געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען יודישע וויסענשאַפטען" אין בערלין, האָט דער נירענבערגער ראַבינער ד״ר פריידענטאַל נאָר וואָס אָפּגעדרוקט אַ זעהר אינטערעסאַנטען אַרטיקעל איבער לייפּציגער מעסע־געסט אין דער צייט פונ׳ם יאָהר 1675 ביז 1764. די דאָזיגע אַרבייט האָט אַ גרויסע געשיכטליכע בעדייטונג, ווייל מיר ווערען דערפון געוואויר וועגען פערשידענע פּאַסירונגען אין יודישען לעבען אין סוף פונ׳ם זעכצעהנטען און אָנהויב פונ׳ם זיבעצעהנטען יאָהרהונדערט, איבער דעם ווירטשאַפטליכען לעבען אין פערשידענע יודישע קהלות פון יענער צייט און איבער פערשידענע רדיפות, וועלכע די יודען האָבען אין יענער צייט געהאַט אויסצושטעהן.

דער לייפּציגער יריד האָט ביי יודען תמיד געשפּילט גאָר אַ גרויסע ראָלע. די הכנות, וועלכע זענען דערצו געמאַכט געוואָרען, האָבען געדויערט וואָכען. די נסיעה אַליין איז געווען מיט נישט ווייניג סכנות נפשות. די מעהרסטע לייפּציגער געסט האָבען אין דער היים איבערגעלאָזט אַ תנאַי־גט און דערמיט גערעכענט, אַז זיי קומען אפשר נישט מעהר צוריק. — אָבער די לייפּציגער מעסע איז צום גרעסטען טייל געווען דער מקור פרנסה, פון וועלכען מ׳האָט נישט נאָר געלעבט, נאָר אויך חתונה געמאַכט קינדער און נישט זעלטען געקומען צו עשירות.

ביי דער לייפּציגער מעסע איז מען זיך אָבער אויך צונויפגעקומען מיט יודען פון אַלע וויכטיגסטע יודישע צענטערען. פון דאָרט האָט מען דערנאָך געבראַכט די וויכטיגסטע ידיעות וועגען לעבען פון יודען אין אַלע לענדער, נאָר אַזוי האָט מען געקענט האָבען אַ בעגריף ווי אַזוי און וואוהין צו פערלעגען די מסחרים, מיט איין וואָרט: די לייפּציגער מעסע איז געווען נישט נאָר דער ווירטשאַפטליכער, נאָר אויך דער פּאָליטישער צוזאַמענפאָהר פון די גרעסטע יודישע סוחרים.

ס׳איז כדאַי זיך אָפּצושטעלען אויף די פערשידענע רדיפות, וואָס די יודען האָבען זיך געהאַט אָנצולייגען ביז זיי זענען געקומען קיין לייפּציג. אין יענער צייט ווען דער יוד האָט געטראָגען אַ געלען פלעק, אַ קין־צייכען, אַז ער איז אַ בעשעפעניש פון צווייטער קלאַס, פאַרשטעהט זיך, אַז אויך אין לייפּציג האָט ער געליטען, כאָטש לייפּציג האָט דעמאָלט דאָס ערשטע מאָל איינגעפיהרט פון די יודישע מעסע־געסט, נישט צו פערלאַנגען קיין רייזע־פּעסער, וועלכע זענען אין אַלע לענדער אַרויסגעגעבען געוואָרען פאַר די יודען. דורך די פּעסער האָבען זיי בעקומען אַ פּריווילעגיע צו מעגען פאָהרען און האַנדלען. אין לייפּציג גופא האָט מען קיין פּעסער נישט געמוזט האָבען. יעדער יודישער סוחר, וואָס איז אַהין געקומען אַפילו אָהן אַ פּאַס, האָט געמעגט האַנדלען, ער האָט זיך בלויז געמוזט דאָרט מעלדען און בעצאָהלען אַ שטייער, וועלכע האָט בעטראָפען אַנ׳ערך 1 ביז 3 דאַלער.

פיל יודישע סוחרים האָבען אָנגענומען פערשידענע מיטלען, בכדי דעם שטייער נישט צו בעצאָהלען, אָדער לכל הפּחות צו בעצאָהלען אַ קלענערען שטייער. אין גאַנצען בעפרייט האָט מען געקענט פון דעם שטייער ווערען, ווי באַלד מ׳האָט איבערגענומען אַ קהל׳ישע אַרבייט, למשל, חזנים, שמשים און אַנדערע כלי־קודש. חוץ לזה האָבען פרויען און דינערס, וועלכע זענען מיטגעקומען מיט זייערע מענער אָדער מיט זייערע בעלי־בתים געצאָהלט בלויז די העלפט פון דעם פאָרגעשריבענעם שטייער.

ס׳איז בכן קלאָר, אַז עטליכע סוחרים פון דער זעלבער שטאָט אָדער פון די אַרומיגע מקומות האָבען זיך צונויפגענומען און איינער אָדער צוויי זענען געווען די סוחרים, די איבעריגע האָבען זיך אויסגעגעבען פאַר דינערס.

די דאָזיגע נאָטיצען זענען דעריבער נישט זעהר קלאָר און עס לאָזט זיך שווער פעסטשטעלען ווער ס׳איז באמת געווען אַ דינער און ווער פון די „דינערס" זענען געווען סוחרים.

אין דער צייט פון 1675 ביז 1764 ווייזט די סטאַטיסטיק אויף נישט ווייניגער ווי 81.937 יודישע סוחרים, וועלכע זענען געקומען קיין לייפּציג אָהן פּעסער און האָבען זיך דאָרט געמוזט מעלדען. חוץ לזה זענען געקומען לערך צוויי מאָל אַזוי אַזוי פיל דינערס. די אַנדערע סוחרים, וועלכע זענען אַהין געקומען מיט פּעסער, האָבען זיך נישט איינגעטראָגען.

אינטערעסאַנט איז, אַז פון די שטייערען, וועלכע די יודען האָבען געצאָהלט, זענען אויסגעהאַלטען געוואָרען אַלע בעאַמטע, אַלע ריכטערס, מען האָט געדעקט אַלע מיני הוצאות און ס׳איז נאָך פערבליבען אַ ריינער געווינס, וועלכער האָט אין די דאָזיגע 89 יאָהר אויסגעמאַכט אַ סכום פון 719,661 טאַלער (נאָכ׳ן היינטיגען געלד מעהר ווי אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר).

פון דער צונויפשטעלונג פון די מעסע־געסט אין די דערמאָהנטע יאָהרען קען מען אויך בעקומען אַ ידיעה פון די פערשידענע מגפות, וועלכע האָבען געהערשט אין פערשידענע יודישע קיבוצים. האָט ערגיץ געהערשט אַ קראַנקהייט, האָבען סוחרים פון דער געגענד נישט געטאָרט קומען קיין לייפּציג און די סטאַטיסטיק ווייזט קלאָר, וועלכע ערטער און וועלכע קראַנקהייטען האָבען פערוועהרט דאָס קומען פון די סוחרים. די דאָזיגע אויפצייכנונגען זענען היסטאָריש דער איינציגער דאָקומענט איבער פערשידענע קראַנקהייטען אין פערשידענע מקומות, ווייל די אַנדערע אויפצייכענישען זענען שוין לאַנג חרוב געוואָרען.

אין יאָהר 1745 האָבען זיך אָנגעהויבען די רדיפות אין אַלע וועסטליכע לענדער געגען די „פּוילישע" יודען. געמיינט האָט מען דערמיט נישט נאָר די פּוילישע, נאָר אויך די רוסישע, רומענישע און אַנדערע יודען פון די מזרח־לענדער, די עסטרייכישע קייזערין מאַריאַ טערעזיאַ האָט פערבאָטען די „פּוילישע יודען" צו קומען קיין עסטרייך און אויך אין לייפּציג האָבען אַ טייל שטאָט־פערוואַלטערס געוואָלט איינפיהרען די דאָזיגע גזירה. די שטאָט־פערוואַלטערס האָבען געוועהלט אַ קאָמיסיע צו שטודירען דעם דאָזיגען פּלאַן און דער ראש פון דער דאָזיגער קאָמיסיע גראַף האַגען האָט זיך שטאַרק אַרויסגעזאָגט געגען דעם. ער האָט נאָכגעוויזען, אַז די „פּאַוועל־סחורות" קענען אין לייפּציג נישט פערקויפט ווערען עמיצען אַנדעריש ווי נאָר די פּוילישע יודען, פערקעהרט ער האָט פערלאַנגט מ׳זאָל אָפּשאַפען די שטייערען, וועלכע יודען האָבען צו צאָהלען, אָנווייזענדיג, אַז דורך דעם גרעסערען קאָנסום אויפ׳ן לייפּציגער מאַרק וועט די שטאָט מעהר פערדינען ווי דורך די איינגעצאָהלטע „יודען־שטייערען".

פיל יאָהרען האָט מען דעריבער פערהאַנדעלט און ווען אין יאָהר 1748 איז פון דער עסטרייכישער קייזערין מאַריאַ טערעזיאַ, אַ דאַנק פערלאַנגען פון די קריסטליכע סוחרים אויפגעהויבען געוואָרען דער פערבאָט געגען די פּוילישע יודען, דעמאָלט האָבען די אַנטיסעמיטישע שטאָט־פערוואַלטערס אין לייפּציג צוריקגעצויגען זייער פאָרשלאַג. אָבער גראַף האַגען האָט נישט געגעבען קיין רוה ביז עס איז איהם אין יאָהר 1764 געלונגען דורכצוזעצען, אַז יעדער יוד מעג קומען קיין לייפּציג אָהן אַ פּאַס און דאַרף זיך נישט מעלדען און האָט נישט צו צאָהלען קיין שטייערען.

אין 1765 איז דער „יודענשטייער" אָפּגעשאַפט געוואָרען און די רעגיסטראַציע אין לייפּציג האָט אויפגעהערט.

ז. האַבער.

די טעטיגקייט פון די יודישע קהלות אין פּוילען.
דער קהלה־עטאַט און די בודזשעטען פון די קהלות. — דער פּאָליטישער און סאָציאַלער צוזאַמענשטעל פון די קהלה־ראַטען.

פון י. באַרנשטיין.

(ספּעציעל פאַר׳ן „נייעם פאָלקסבלאַט").

די אויספיהרונגען פון דעם אַרטיקעל שטיצען זיך אויף מאַטעריאַלען, וועלכע זענען געזאַמעלט געוואָרען דורכ׳ן „אינסטיטוט פאַר פאָרשען די ענינים פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אין פּוילען, וועלכער האָט אין מערץ 1928 פונאַנדערגעשיקט אַנ־אַנקעטע צו 500 יודישע קהלות, וואָס זענען דערמאָלט שוין געווען טעטיג אויפ׳ן שטח פון קאָנגרעס־פּוילען און גאַליציען. די אַנקעטע נעהמט נישט אַרום די יודישע קהלות אין די מזרח־וואָיעוואָדשאַפטען, וואו די קהלה־וואַהלען לויט׳ן נייעם קהלה־געזעץ זענען אַדורכגעפיהרט געוואָרען ערשט אין יאָהר 1928. פון די 380 דערהאַלטענע, אויסגעפילטע פראַגע־בויגענס זענען אויסגענוצט געוואָרען בלויז די אַנקעטעס פון 310 ביז 330 קהלות. דער געזאַמעלטער מאַטעריאַל איז אָבער זעהר וויכטיג און ווערטפול, ווייל ער נעהמט אַרום די גרעסטע צאָהל יודישע קהלות אין פּוילען, אין וועלכע עס לעבען כמעט ניינציג פּראָצענט פון דער גאַנצער יודישער בעפעלקערונג אויף די געביטען, וואָס זענען אַרומגענומען דורך דער אויספאָרשונג. די מאַטעריאַלען, וואָס זענען געזאַמעלט געוואָרען דורך דער אַנקעטע, זענען נוגע דער גרויס פון די קהלה־ביודזשעטען, דער פערטיילונג פון די הוצאות די גרופּירונגען, וועלכע זענען פערטרעטען אין די קהלות א.ד.גל. די מאַטעריאַלען בעציהען זיך אויפ׳ן יאָהר 1925, 1926 און 1927 און געבען דעריבער אַ מעגליכקייט פעסטצושטעלען די ענטוויקלונגס־טענדענצען פון קלענערע און גרעסערע יודישע קהלות אין פּוילען.

אין יאָהר 1925 האָבען די ביודזשעטען פון 312 קהלות, וועלכע האָבען אַרומגענומען אַ יודישע בעפעלקערונג פון 1,736,820 נפשות, בעטראָפען סך־הכל 16,253,948 זל. (ד.ה. לויט׳ן דעמאָלסדיגען דאָלאַר־קורס 5,20 זל. אַ דאָלאַר — 2,548,000 דאָלאַר. אין יאָהר 1926 האָבען די בודזשעטען פון 309 קהלות מיט אַ בעפעלקערונג פון 1,726,834 נפשות בעטראָפען 15 מיליאָן 467,694 זל., אין יאָהר 1927 האָבען די בודזשעטען פון 313 קהלות מיט אַ בעפעלקערונג פון 1,740,040 נפשות בעטראָפען 19,987,800 זל (ד.ה. לויט׳ן דאָלאַר־קורס 8,90 אַ דאָלאַר — 2,245,000 דאָלאַר). דאָס הייסט, אַז הגם נאָמינאַל זענען די קהלה־בודזשעטען בעדייטענד געשטיגען, האָט זיך אָבער זייער רעאַלער ווערט פערקלענערט אין יאָהר 1927 אין פערגלייך מיט׳ן יאָהר 1925 אויף 2%.

אין יאָהר 1925 האָט דער עטאַט־אָפּצאָהל וואָס איז איינגעפלאָסען אין דער אויבען־אויסגערעכענטער צאָהל קהלות בעטראָפען 5,301,996 זל. (ד.ה. לויט׳ן דעמאָלסדיגען קורס 1,019,600 דאָלאַר) אין יאָהר 1926 — 5,247,900 זל. אין יאָהר 1927 — 6,612,756 זל. (ד.ה. 743,000). פון דעם איז צו זעהען, אַז די הכנסה פון דער דאָזיגער קוועלע האָט זיך אין דער רעאַלער וואַלוטע פערקלענערט אויף גאַנצע 27,5 פּראָצענט.

אין יאָהר 1925 האָבען די 312 קהלות געצעהלט 202,115 עטאַט־צאָהלער ד. ה. 11,6 פּראָצ. פון דער גאַנצער יודישער בעפעלקערונג. ווען מיר וועלען נעהמען אין אַכט, אַז די 1,736,820 יודען, וועלכע געהערען צו די קהלות, בילדען בערך 434,000 משפּחות (צו 4 פּערזאָן אויף אַ משפּחה) קומט אויס, אַז אין יאָהר 1925 איז כמעט יעדע צווייטע יודישע משפּחה געווען אַנ׳עטאַט־צאָהלער אין דער קהלה.

די צאָל עטאַט־צאָהלער איז אָבער אין די יאָהרען 1926 און 1927 בעדייטענד געפאַלען אין פערגלייך מיט׳ן יאָהר 1925. אין יאָהר 1927 בעטרעפט די צאָהל עטאַט־צאָהלער שוין נישט מעהר ווי 187,841 און מאַכט אויס 10,7 פּראָצ. פון דער יודישער בעפעלקערונג אין די 313 קהלות. דערביי וואַקלט זיך דער פּראָצענט־זאַץ פון די עטאַט־צאָהלען צווישען 13,4 פּראָצ. אין דער וואַרשאַווער וואָיעוואָדשאַפט און 9,5 פּראָצ. אָדער 9,4 פּראָצ. אין דער לעמבערגער וואָיעוואָדשאַפט און וואַרשאָ־שטאָט.

די פערקלענערונג פון דער צאָהל פון די עטאַט־צאָהלער שטעהט אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פערערגערונג פון דער ווירטשאַפטליכער לאַגע פון דער יודישער בעפעלקערונג, צוליב וועלכער פיל עטאַט־צאָהלער האָבען געמוזט בעפרייט ווערען פון שטייער פאַר דער יודישער קהלה. די דורכשניטליכע סומע פון דער עטאַט־בעלאַסטונג אויף יעדען עטאַט־צאָהלער בעטרעפט אין יאָהר 1925 — 26,24 זל., אין יאָהר 1926 — 28,00 זל. און אין יאָהר 1927 — 35,00 זל.—ד. ה., אַז די בעלאַסטונג פון יעדען עטאַט־צאָהלער איז דורכשניטליך געשטיגען אין יאָהר 1927 אין פערגלייך מיט׳ן יאָהר 1925 מיט 33 פּראָצענט.

פון אַנאַליז פון די מאַטעריאַלען און בעזונדערע גרופּען־ישובים בעקומט זיך דאָס פאָלגענדע בילד: וואָס קלענער ס׳איז דאָס שטעטעל, אַלץ גרעסער איז דער פּראָצענט־זאַץ פון די עטאַט־צאָהלער, דאַגעגען ווערט די הויך פון דער דורכשניטליכער בעלאַסטונג, וואָס אַמאָל גרעסער לויט דעם גרויס פון ישוב. אַזוי, למשל, בעטרעפט די דורכשניטליכע בעלאַסטונג פון עטאַט אין דער גרופּע קהלות מיט אַ בעפעלקערונג פון 1000 ביז 2000 יודען — 13,9 זל. אין דער צייט, ווען אין דער גרופּע קהלות מיט אַ בעפעלקערונג פון איבער 15,000 יודען בעטרעפט דער דאָזיגער דורכשניט 33 זל. אויף יעדען עטאַט־צאָהלער.

אויך דער אַנאַליז פון די הכנסות און די הוצאות פון די קהלות, וואָס איז דורכגעפיהרט געוואָרען בנוגע 200 קהלות בעווייזט גרויסע אונ־

(ענדע—זעהט ד־טע זייט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

14 מאנטאג — ג' שבט תרפ"ט

יאנואר

זון־אויפגאנג 7.41
זון־אונטערגאנג 3.49

קהלה אסיגנירט 50,000 זל. אויף קויהלען־שטיצע.

דער פארשלאג דארף בעשטעטיגט ווערען פון קהלה־ראט.

נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון דער קהלה־פערוואלטונג. נאכדעם ווי ס'איז בעשטעטיגט געווארען דער פראטאקאל פון דער פריהערדיגער זיצונג איז גענומען געווארען צו קענטעניש די מיט־טיילונג פון מיניסטעריום און ס'איז בעשטעטיגט געווארען די 2־טע רשימה פון די עטאט־צאהלער פאר'ן יאהר 1928 און אז פון דער קאנצעלאריע פון מארשאל פילסודסקי איז דערהאלטען געווארען א דאנק פאר די נייעיאהר וואונשען פון דער קהלה.

נאכדעם זענען אפגעשטימט געווארען די פאר־שלאגען, וואס זענען אריינגעטראגען געווארען אויף דער פאריגער זיצונג, נאר ס'האבען נישט געקענט אפגעשטימט ווערען, ווייל ס'האט געפעהלט א קווא־רום. ס'איז בעשלאסען געווארען איבער די בע־שלוסען פון דער לעצטער ראט־זיצונג איבערגעהן צום טאג־ארדנונג און מיטצוטיילען דער אויפזיכטס־מאכט, אז די בעשלוסען פון קהלה־ראט זענען נישט לעגאל, ווייל אויף דער זיצונג איז נישט געווען קיין קווארום. א גרעסערן ויכוח האט ארויסגערופען די ווענדונג פון פארזיצער פון קהלה־ראט סענא־טאר בורזינער. אין דער ווענדונג צו דער קהלה־פערוואלטונג שרייבט דער פארזיצער פון קהלה־ראט, אז די קהלה האט ארויסגעגעבען 500 זל. אויף הוצאות פאר דער סינאגאגע. די פאזיציע איז אינ'ם בודזשעט געשטראכען געווארען, דעריבער פערלאנגט דער פארזיצער פון קהלה־ראט, אז דער בעטראג זאל צוריקגעצאהלט ווערען אין קאסע פון דער קהלה.

דער פארזיצער פון דער פערוואלטונג האלט, אז דער קהלה־ראט איז א קאנטראל־ארגאן פון דער קהלה. ער איז דעריבער גרייט פארצושטעלען דעם קהלה־ראט דאקומענטען צום קאנטראלירען, אבער מ'קאן נישט אהנ'ם וויסען פון קהלה־ראט און אהן א פריהערדיגער אויפקלערונג פון דער קהלה־פער־וואלטונג פערלאנגען צוריקצוצאהלען דעם שוין ארויסגעגעבענעם בעטראג. וויטער ערקלערט דער פארזיצער פון דער קהלה־פערוואלטונג ה' מינצבערג, אז אין בודזשעט איז פערהאן א בעשטעטיגטע פא־זיציע אויף אויסצואהלטען די שוהל און אז די 500 זל. זענען ארויסגעגעבען געווארען אויף דער קאנטא פון די דאזיגע אויסגאבען. צום סוף שלאגט ער פאר צו געבען דעם פארזיצער פון קהלה־ראט א זאכליכען ענטפער און בעטען אזעלכע אנווייזונגען וויטער נישט צו מאכען. די פרנסים פליוואצקי, בער־גער און ארזו. ווייצמאן שלאגען פאר אריבערצוגעהן איבער דער פראגע צום טאג־ארדנונג און זייער פארשלאג ווערט אנגענומען.

דער פארזיצער ה' מינצבערג ערקלערט דער־ביי, אז אלס פארזיצער וועט ער ענטפערן דעם פארזיצער פון קהלה־ראט אין א זאכליכען בריף און וועט אויפקלערען דעם ענין.

ווייטער איז בעהאנדעלט געווארען א בריף פון דיסקאנטא־באנק. אינ'ם בריף ווערט אנגע־פרעגט אויף וואס פאר א סמך שטעלט אוים די פערוואלטונג וועקסלען, וואס ווערען דיסקאנטירט נישט האבענדיג דערצו קיין רעכט. דער פארזיצער פון קהלה־ראט האט ערקלערט, אז די קהלה־פער־וואלטונג האט נישט קיין רעכט אויסצושטעלען וועקס־לען און אז א נייע קהלה־פערוואלטונג קען שפעטער די דאזיגע וועקסלען קוועסטיאנירען און נישט וועלען זיי צאהלען.

אויך ביי דער דאזיגער פראגע איז פארגעקו־מען א הייסער ויכוח, אין וועלכען ס'האבען זיך בעטייליגט כמעט אלע אנוועזענדע, פרנס רוס האט אנגעוויזען, אז ה' בורזינער אלס ראט־מיטגליד פון דער דיסקאנטא־באנק האט ריכטיג געהאנ־דעלט, וועלענדיג פערהיטען די באנק פון מעגליכע אונאנגענעמליכקייטען און אפילו — פערלוסטען.

פרנס ציטרינאווסקי האט אריינגעטראגען א פארשלאג, אז צוליב די אומגעליכע בעציהונגען, וואס האבען זיך געשאפען צווישען דער קהלה־פערוואלטונג און קהלה־ראט, זאל זיך די קהלה־פערוואלטונג אנגעבען אין דימיסיע. דער פארזי־צער האט דעם פארשלאג נישט געשטעלט צו דער אפשטימונג. צוליב דעם, וואס בעת'ן ויכוח איז אנ־געגריפען געווארען דער פארזיצער פון קהלה־ראט האט פרנס ניימאן אלס פראטעסט פערלאזט די זיצונג. נאך א ויכוח איז בעשלאסען געווארען צו ענטפערען דער דיסקאנטא־באנק, אז די קהלה־פערוואלטונג האט אין יאהר 1928 בעקומען פונ'ם ראט א פאלמאכט אויסצושטעלען וועקסלען אויף 250 טויזענד זל. פון דעם האט זי אויסגעשטעלט בלויז אויף 214 טויזענד (100 טויזענד אויף דער קויהלען־אקציע און 114 טויזענד אויף דער פסח־אקציע) די איצט אויסגעשטעלטע וועקסלען, וועלכע זי וויל דיסקאנטירען קענען גערעכט ווערען פונ'ם בודזשעט אויפ'ן יאהר 1928.

אויב די דיסקאנטא־באנק וועט נישט דיסקאנ־טירען די וועקסלען פון דער קהלה־פערוואלטונג, א־דער איבערהויפט ענדערן איהרע בעציהונגען, וועט די קהלה־פערוואלטונג אלע איהרע פינאנץ־אפער־ראציעס איבערטראגען אין אנ'אנדערע באנק.

נאכדעם זענען בעהאנדעלט געווארען די פראגען וועגען אפמאכען מיט „טאז" און יתומים־הויז אויף פולנאצנא 39. די קהלה־פערוואלטונג האט פארגעשלאגען דעם „טאז" צושליסען אנ'אפמאך, לויט וועלכען „טאז" ארדענט איין א קינדער־זוינלינג־היים אין לאקאל אויף פולנאצנא 39, דאס זוינלינג־היים עקזיסטירט ביי דער קהלה און טראגט דעם נאמען פון „טאז". „טאז" איז אויף דעם פארשלאג נישט איינגעגאנגען. ס'איז בעשלאסען געווארען איר־בערצוגעבען דעם פרעזידיום צו פערהאנדלען מיט'ן „טאז" און אויב „טאז" וועט נישט מסכים זיין אויף די בעדינגונגען. אליין איינצוארדנען דאס זוינ־לינג־היים אינ'ם לאקאל אויף פולנאצנא 39. און פערשטענדיגען זיך מיט „טאז" וועגען פיהרען דאס זוינלינג־היים וויטער איז בעשלאסען געווארען צו צאהלען דעם יתומים־הויז אויף פולנאצנא 39 פארן אויסהאלטען די קינדער, וואס ווערען געשיקט דורך דער קהלה פון יאנואר ה. י. 30 זל. א חודש, אנשטאט 20, ווי ס'איז געווען ביז איצט. דאס געלד זאל אבער אויסגעצאהלט ווערען ווען דאס יתומים הויז וועט שליסען מיט דער קהלה דעם אפמאך וועגען לאקאל, וואס דאס יתומים־הויז פערנעהמט.

אין נאמען פון דער סאציאלער הילף־קאמיסיע האט פרנס פליוואצקי פארגעשלאגען צו אסיגנירען 50,000 זל. אויף קויהלען. די פערטיילונג איבער־געבען דער קאמיסיע פאר סאציאלע הילף, די שטיצע זאל ארויסגעגעבען ווערען נישט איינצעלד, נאר אין קויהלען. ווענדען זיך צום קהלה־ראט אז דער ראט זאל בעשטעטיגען דעם בעשלוס און בע־אויפטראגען די פערוואלטונג אויסצושטעלען וועקס־לען אויף דער נויטיגער סומע.

די דרינגענדיגע ווענדונג פון פרנס האפמאן און חברים וועגען בעשטימען 1000 זל. פאר די חלוצים, וואס פאהרען מארגען אפ קיין א"י איז איבערגעשיקט געווארען צו דער קאמיסיע פאר סאצ־יאלער הילף.

צום סוף האט ארזו. ווייצמאן פארגעלייענט די סטאטוטען וועגען סטיפענדיעס פאר אקאדעמיקער און ישיבות און פאר שילער פון שולען ת"ת און חדרים. די סטאטוטען זענען איבערגעשיקט געווא־רען אין דער רעגולאמין קאמיסיע. מיט דעם האט זיך די זיצונג פערענדיגט.

שטשורעס צעביסען צוויי קינדער.

מענשען וואוינען אין שטאלען און קאמערס אהן פענסטער און געהען אויס פון הונגער און קעלט.

די טראגעדיע פון די היימלאזע, וואס וואלגערען זיך עפעס אין לעכער אויף די עקען שטאט איז ממש שווער זיך פארצושטעלען. מענשען וואוינען אין אזעלכע „רוימען", וואס קוואליפיצירען זיך נישט אפילו אויף שטאלען. ס'פאסירען פאלען, ווען פאמיליעס, וואס בעשטעהען פון 10 און מעהר מענשען ווערען קראנק צוליב די אומענשליכע סאנ־יטארע בעדינגונגען און קיינער קומט זיי נישט צו הילף.

אויף נייע זארושעווסקא 4 וואוינט די פאמיליע פארביגיעל. די פאמיליע בעשטעהט פון אנ'אלטען פאטער, א קראנקער מוטער און עטליכע קינדער. די פאמיליע „וואוינט" אין א קאמער, אהן פענסטער, וואו מ'האט פריהער געהאלטען קויהלען. די וואוי־נונג געפינט זיך נעבען דעם הויף־קלאזעט.

פארביגעל קען נישט פערדינען, ווייל ער מוז היטען זיין קראנקע פרוי און קליינע קינדער. ביי־נאכט קומען פאר שרעקליכע סצענעס: ס'קריכען ארוים פון זייערע נארעם די שטשורעס.

2 קינדער זענען שוין דורך די שטשורעס צו־ביסען געווארען. די פאמיליע האט נישט קיין מיט־לען צום לעבען. קען נישט פערדינען און זעהט נישט קיין אויסוועג, פון וואנען וועט קומען די ישועה? ווער וועט זיך פעראינטערעסירען מיט זייער גורל?

אויפ'ן זעלבען הויף אין א שאפע, וואו ס'איז אמאל געווען א שטאהל וואוינט א גייסטיג־קראנקע מיידעל בריינדעל הערצענבערג. מיט א פאר יאהר צוריק האט זי געארבייט אין א פאבריק און זיך דורכגעלעבט. מיט אמאל האט זי פערלוירען די ארבייט און שפעטער אויך איהר דירה. אנ'איינזאמע אהן פריינד און קרובים איז זי געבליבען אהן מיטלען צום לעבען. עטליכע חדשים האט זי זיך ארומגעוואלגערט ביז זי האט געפונען א מקום מקלט אין... שטאל.

איצט איז זי אויסגעמאטערט, נישט ארבייטס־פעהיג און איז שוין גייסטיג־קראנק.

צוויי פאלען אויף איין הויף זיכער נישט קיין פעראיינצעלטע.

לאניוכא וויל נישט קיין אדוואקאט

דער בלוטיגער „סטאשעק" וויל אליין זיך פערטיידיגען פאר'ן געריכט.

(—) אין די לעצטע צייטען זענען ארומגע־גאנגען קלאנגען, אז דער אדוואקאט ווילהעלם האפמאקל האט זיך אונטערגענומען צו פערטיידיגען דעם מערדער לאניוכא, וועלכער וועט אין דער נאהענטסטער צייט שטעהען פאר'ן היגען קריינ־געריכט.

די פאמיליע פון לאניוכא האט זיך טאקע געווענדעט צום אדוו. האפמאקל, אבער דער לעצ־טער האט זיך אבער איבערגעלאזען צייט אנצו־נעהמען אדער נישט אנצונעהמען די פערטיידיגונג ביז ער וועט זיך זעהען מיט דעם מערדער און זיך איבערצייגען וועגען זיין גייסטיגען געזונד־צושטאנד.

דערווייל האט אבער דער מערדער אליין ערקלערט, אז ער וויל בשום אופן נישט האבען קיין אדוואקאט, ווייל ער וועט זיך אליין פערטיי־דיגען פאר'ן געריכט.

וואס שייך דעם טערמין, ווען ס'וועט פאר־קומען לאניוכא'ס פראצעס, איז דאס נאך נישט בעשטימט, ווייל דער מערדער האט נאך נישט בעקומען דעם בעשולדיגונגס אקט, אזוי אז דער פראצעס וועט נישט פארקומען פריהער, ווי אין חודש פעברואר. אלס בעשולדיגער אויפ'ן פראצעס, וועט, ווי מיר דערוויסען זיך, ארויסטרעטען פרא־קוראר הערמאן.

10 חדשים טורמע פאר בעגנבענען א פריינד.

(—) נאך א פרעהליכע הוליאנקע האבען די ברידער מאיעווסקי אהיימגעבעטען צו זיך אויף נאכטלעגער זייער פריינד יוזעף דזשעוויצקי. דזשע־וויצקי איז דערויף איינגעשלאפען, האט זיך גע־לעגט שלאפען אין דערביי געזאגט, אז ער מוז אויפשטעהען גאנץ פריה, ווייל ער מוז געהען צו דער ארבייט.

צומארגענס אין דער פריה ווען די ברידער מאיעווסקי זענען אויפגעשטאנען פון שלאף איז שוין דזשעוויצקי נישט געווען און אין שטוב האט געפעהלט מאיעווסקי'ס פארטפעל מיט געלד.

די ברידער מאיעווסקי האבען נישט געקענט חושד זיין זייער פריינד דזשעוויצקי, אז ער זאל זיי האבען בע'גנב'עט. פון טעות האט זיי אבער ארויסגעפיהרט דער 7־יעהריגער סטאשעק, וועל־כער איז געשלאפען אין דערזעלבער שטוב. סטא־שעק האט דערצעהלט, אז ער האט געזעהען ווי דזשעוויצקי האט צוגענומען דעם פארטפעל.

שבת איז פארגעקומען דזשעוויצקי'ס פרא־צעס. אויפ'ן גרונד פון עדות־זאגען פון דעם 7־יעהריגען סטאשעק האט דאס געריכט פערמשפט דעם אנגעקלאגטען אויף 10 חדשים טורמע.

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאנא 43, טעל. 32־41

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און מענער־ליכע קראנקהייטן. זייער גוט מיט עלעקטר.-לאמפע (האר-אויספאל)

נעמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אווענד

Dr. Rachela Lewi

פאנסקא 24, טעל. 72־42

צוריקגעקערט

אויפנאהם־שעה'ן פון האלב 3 ביז 4 נאכמיטאג.

היינט — דער לעצטער טערמין פון אויסקויפען פאטענטען.

(ב) היינט איז דער לעצטער טערמין אויס־צוקויפען פאטענטען אהן שטראף פאר פערשפע־טיגען.

פון מארגען אן וועלען די קאנטראל־קאמי־סיעס וואס זענען בעשטימט, כדי פעסטצושטעלען צי אלע אונטערנעהמונגען האבען אויסגעקויפט פאטענטען, פערשטארקען זייער טעטיגקייט.

מארגען — לעצטער טערמין

צו רעגיסטרירען האנדעלס־אונטערנעהמונגען.

(—) מיר דערמאהנען אלע איינענטימער פון האנדעלס־אונטערנעהמונגען, אז מארגען דעם 18. ד. ח. איז דער לעצטער טערמין צו רעגיסטרירען אלערליי אונטערנעהמונגען.

די נישט־רעגיסטרירטע אונטערנעהמונגען וועלען בעשטראפט ווערען אויפ'ן אדמיניסטראטי־ווען אופן.

א האלב מיליאן

צווישענשטעטישע געשפרעכען.

(—) אין פערלויף פון פערגאנגענעם יאהר זענען אין לאדז אדורגעפיהרט געווארען 491,810 אויסערשטעטישע טעלעפאן־געשפרעכען. 6689 פון זיי זענען געווען אמטליכע און 485.121 פריוואטע.

פון דער דאזיגער צאהל געשפרעכען איז בלויז מיט ווארשא — 319.676, ד. ה. צוויי דריי־טעל פון אלע צווישענשטעטישע געשפרעכען זענען געווען בלויז מיט ווארשא.

שרפות.

(—) אויף וואלטשאנסקא 181 איז איז דער וואוינונג פון אדאם טשארנעצקי אויסגעבראכען א שרפה. ס'האט אפגעברענט די גאנצע וואוינונג אין טשארנעצקיס טישלער־מכשירים.

אויף זשעלאזנא 39 אויפ'ן צווייטען שטאק איז אויסגעבראכען א שרפה. די אומגעקומענע פייערלעשער האבען נאך אנ'אנגעשטרענגטער רע־טונגס־ארבייט לאקאליזירט דאס פייער און נישט געלאזט איהם אריבערווארפען זיך אויפ'ן ערשטען און דריטען שטאק.

רבנים צוזאמענפאהר אין לאדזער סביבה.

אין דער קהלה איז נעכטען פארגעקומען דער רבנים־צוזאמענפאהר פון דער לאדזער וואיעוואודזט־ווע. פיל פון די רבנים זענען נישט געקומען, איינינע פון זיי האבען אבער צוגעשיקט בריף אז זיי וועלען זיך אונטערווארפען אלע בעשלוסען און החלטות, וואס דער צוזאמענפאהר וועט אנעמען.

דער פארזיצער פון דער קהלה־פערוואלטונג ה' מינצבערג האט בעגריסט דעם צוזאמענפאהר, אויסדריקענדיג זיין צופרידענהייט, וואס אין לאדז קו־מען זיך צוזאמען צום ערשטע מאל די רבנים פון דער גאנצער סביבה, וועלכע האבען צו ערלעדיגען פיל ענינים.

לויט'ן פארשלאג פון אלעקסאנדרער רב איז בעשלאסען געווארען, אז דער צוזאמענפאהר זאל זיך בעשעפטיגען נישט נאר מיט ענינים פון פסח נאר אויך מיט אלע דת־ענינים און איינשטעלען א שטענ־דיגען קאנטאקט צווישען די רבנים פון דער וואיע־וואודזטווע.

נאך א מיינונגס־אויסטויש איז בעשלאסען גע־ווארען אז 1) אין די ערטער וואו ס'טארען נישט פארקומען קיין גט'ן זאלען די רבנים אויספיהלען אלע פארמאליטעטען און די פאפירען איבערשיקען דירעקט צום לאדזער ראבינאט, כדי די פעטענטען זאלען שפעטער נישט אריינפאלען צו ווינקעל־מורה־הוראות.

2) די וואס זענען מחלל שבת זאל מען נישט קובר זיין מיט אלע יודען גלייך, נאר מ'זאל פאר זיי בעשטימען ספעציעלע פלעצער אויפ'ן בית עולם.

מאָרגען הויבען אָן צו פונקציאָנירען די אַרבייטס=געריכטען

געשפּרעד מיט'ן אַרבייטס=מיניסטער יורקעוויטש.

פון מאָרגען אָן זאָלען אין פּוילען אָנהויבען פונקציאָנירען די אַרבייטס-געריכטען וועלכע ווערען איינגעפירט אויפ'ן סמך פון אַ פעראָרדנונג פון מלוכה-פּרעזידענט, וועלכע איז פעראָפענטליכט געוואָרען דעם 25-טען מערץ 1928 י.

צו דער קאָמפּעטענץ פון די ראַזינע געריכטען וועלען געהערען סכסוכים צווישען אַרבייטער מיט זייערע אַרבייטסגעבער וועלכע איבערשטייגען נישט קיין 5 טויזענד זלאָטעס, ווענדען זיך צום אַרבייטס-געריכט וועלען קענען נאָר אַזעלכע אַרבייטער און אַנגעשטעלטע, וואָס זייער פערדינסט איבערשטייגט נישט 10,000 זל. אַ יאָהר (200 זל. וועכענטליך).

די אַרבייטס-געריכטע וועלען אויך משפּטען וועגען שטראָף-ענינים פאַר נישט אָפּהיטען דורך די אונטערנעהמער די פעראָרדנונגען וועגען אַרבייטס צייט, אורלויבען, אַרבייט פון פרויען און מינדער-יעהריגע א. אַז. וו. אויך אַזעלכע ענינים וואָס זענען שוין בעשטימט דורך דער אַרבייטס-אינספּעקציע אָדער דורך אַדמיניסטראַטיווע אָרגאַנען אַלס דורך אַנ'ערשטער אינסטאַנץ וועלען קענען בעטראַכט ווערען אין אַרבייטס-געריכט, אַלס אין אַנ'אַפּעלאַציע אינסטאַנץ.

דאָס געריכט וועט בעשטעהען פון אַ ריכטער און 2 לאַווניקעס צו איינעם פון אַרבייטער און אַרבייטסגעבער, דערביי וועלען אין יעדען פאַל די לאַווניקעס בעשטימט ווערען פון די ענטשפּרעכענדע פאַך גרופּען. די צדדים קענען אויפ'ן געריכט פערטרעטען ווערען דורך זייערע פולּיעהריגע קינדער, עלטערן, שוועסטער און ברידער, מענער און פרויען, רעלענאַטען פון פראָפעסיאָנעלע פעראיינען; מצד די אונטערנעהמער קאָנען אויפטרעטען זייערע בעאַמטע, פערוואַלטער א. אַז. וו.

אין געוויסע פאַלען קען דאָס אַרבייטס-געריכט לויט דער ווענדונג פון ביידע צדדים משפּט'ן אָהן אַ פריהעררינע מעלדונג, אַזוי אַז די ענינים זאָלען זיך נישט פערשלעפּען.

די אַרבייטס-געריכטען, וועלכע זענען אין גע-מעזענעם רוסישען געביט אַ נייס זענען אויפגע-נומען געוואָרען פון ביידע צדדים אַלס אַ געוואונ-שענע אינאָוואַציע.

אין פּוזאַמענהאַנג מיט'ן אָנהויבען פונקציאָנירען פון די ראַזינע געריכטען האָט דער אַרבייטס-מיניס-טער יורקעוויטש ערטיילט אַ אינטערוויאו, אין וועל-כען ער האָט צוו. אַנד. ערקלערט פאָלגענדעס:

אין געוועזענעם פּרייסישען און עסטרייכישען געריכט האָט עקזיסטירט אַ ספּעציעלער געריכטס וועזען וועגען אַרבייטער ענינים ער איז אָבער געווען געשטיצט אויף דער פערעלטערטער יוריספּרודענץ פון די אָקופּאַנטישע מלוכות.

ווי אין אַלע אינדוסטריעלע לענדער ענטשטעהן אין פּוילען בפרט אינ'ם געוועזענעם רוסישען געריכט זעהר פיל סכסוכים צווישען די אַרבייטסגעבער מיט די פיזישע אָדער גייסטיגע אַרבייטער וועגען לוינען, קינדיגונג, וועגען סאָציאַלע אָפּצאָהלונגען א. אַז. וו. די אַלע סכסוכים קענען נישט ביי די איצטיגע פער-העלטנישען ערלעדיגט ווערען שנעל און ביליג. ס'איז נויטיג געווען אויך איינצושטעלען אַ נאָרמירטע שטראָף פאַר עובר זיין אויף די געזעצליכע בע-דינגונגען פון אַרבייט. דאָס נגויע בעקענען זיך מיט דער געזעצגעבונג איז מיט דער צייט געוואָרען אַלס שווערער, די אַרבייטס-אינספּעקטאָרען אין אַלע פּוי-לישע ערטער זענען געווען געצוואונגען אויפצונעהמען טויזענדער אינטערעסאַנטען מצד די אַרבייטער וואָס פלעגען זיך ווענדען נאָך אַ ראַט און הילף. די אינס-פּעקטאָרען פערלירען פיל צייט האָבען אָבער וועהנינ געקענט העלפען ווייל נישט האָבענדיג קיין עקזעקוטיווע מאַכט, פלעגען זיי די סכסוכים מוזען איבערגעבען אין געריכט און דאָרט פלעגען די פּראָ-צעסען אָפּלינען זעהר לאַנג. דאָס האָט אַרויסגע-רופען אַנ'אונצופרידענהייט ביי די אַרבייטער.

דאָס איצטיגע איינפיהרען די אַרבייטס-געריכ-טען וועט פיל לייכטער מאַכען די אַרבייטס-אינספּעק-טאָרען און וועט זיי ערמעגליכען אָפּטער צו בעזוכען די אַרבייטס-אונטערנעהמונגען.

אין די אַרבייטס-געריכטען וועלען זיך שטאַרק בעטיילינען פערטרעטער פון דער געזעלשאַפט — לאַווניקעס. דאָס געריכט וועט בעשטעהען פון אַ פּראָפעסיאָנעלען ריכטער און 2 לאַווניקעס וועלכע וועלען בעשטימט ווערען פון די ליסטעס, וועלכע ס'וועלען צושטעלען די פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַצ-יעס. דער פאַקט, וואָס פיל אָרגאַניזאַציעס האָבען צוגעשיקט זייערע ליסטעס מיט קאַנדידאַטען אויף לאַווניקעס איז דער בעסטער בעוויז, וואָס פאַר אַ גרויסען אינטערעס די געריכטע האָבען אַרויסגע-רופען צווישען די אַרבייטער. אַ דאַנק דעם אַנטייל פון די לאַווניקעס פון ביידע צדדים (אַרבייטסגעבער און אַרבייטנעהמער) וועלען די ריכטער קענען געניסען פון זייער אָריענטירונג און די פאַך-פער-העלטנישען און פערמיידען טעותים.

צום סוף האָט דער מיניסטער צוגעגעבען: דאָס שאַפען די אַרבייטס-געריכטען אין פּוילען איז אַ בעוויז אַז די מלוכה אינטערעסירט זיך, אַז די גערעכטיגקייט זאָל הערשען אין אַ אַ וויכטיג געביט פון געזעלשאַפטליך לעבען. דאָס וועט מיטווירקען אין אַ געוויסען מאָס צו מילדערען די קאָנפליקטען, וועלכע זענען אין מלוכה לעבען נישט געוואונשען.

ווי=אַזוי אַ טריפ'ענער יונג,

„עהרליך" איז געוואָרען אַ מלאך—„אַנ'ענגעל", און ווי-אַזוי ס'איז איצט געקומען זיין סוף.

(2) צוריק מיט עטליכע יאָהר זענען אין לאָדז פאָרגעקומען עטליכע בעדייטענדע איינברוך-גנבות אין יובעליר-געשעפטען. די אַלע פּרובען פון דער פּאָליציי צו כאַפּען די שולדיגע האָבען נישט גע-בראַכט צו קיין שום רעזולטאַט, און די באַנדע איינ-ברעכער האָט זיך רוהיג ווייטער געאַרבייט.

ביז איצט איז די פּאָליציי מאַכט נישט געווען אימשטאַנד פעסטצושטעלען, ווער עס האָט די גנבות אַרויסגעפיהרט, און עס וואָלט נאָך זיכער אַזוי לאַנג געדויערט, ווען עס געלינגט נישט על פּי טראַף צו אויסשפּירען די שייקע און אַרעסטירען איהרע מיט-גלידער.

נעכטען, נעמליך, האָט די לאָדזער פּאָליציי בעקומען אַ ידיעה, פון דער וואַרשאַווער הויפּט-קאָמאַנדע, אַז די אויסלענדישע פּאָליציי האָט אַרעסטירט אַנ'אָנפיהרער פון אַנ'איינברעכער-באַנ-דע, אַ געוויסען משה עהרליך ווי אויך זיינע איבעריגע מיטהעלפער, וואָס האָבען מיט איהם בשותּפות גע-אַרבייט יאָהרע-לאַנג.

ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען שמאַמט משה עהרליך פון לאָדז, און ער האָט פערלאָזט אונזער שטאָט אין 1920, אַוועקפאָהרענדיג דאַן קיין דייטשלאַנד.

זיין היים אין דייטשלאַנד האָט נישט לאַנג געדויערט, קיין אָרענטליכע אַרבייט האָט ער נישט געקאָנט געפינען, און זייענדיג אַרבייטסלאָז, האָט ער זיך אַ נעהם געטאָן צום גנב'ישען פאַך.

די ערשטע שטיקלעך „אַרבייט" זענען איהם גוט געראָטען, און ער האָט זיך ביסלעכווייז פער-שאַפט אַ קאַפּיטאַל, אַ דאַנק וועלכען ער האָט גע-קאָנט פערברייטערן זיינע איינברעכעריש-גנב'ישע אונטערנעהמונגס-קראַפט.

ער האָט דעריבער בעשלאָסען צו פערלאָזען דייטשלאַנד, און פאָהרען אַביסעל „מלאכה'נען" אַ היים — ד. ה. קיין פּוילען.

אַזוי ווי ער האָט נישט געקאָנט בעקומען קיין לעגאַלען פּאַס, האָט ער זיך יאַקאָש געמאַכט אַ פאַלשען און איז אַראָפּגעקומען קיין לאָדז.

פון יענער צייט אָן ראַטירט זיך זיין ריכטיגע גנב'ישע קאַריערע.

גערעכטיגקייט האָט ער שוין געראַטן — זיך ווי געהעריג אויסגעאַרבייט אין דייטשלאַנד — האָט ער פּליייסיג „בעאַרבייט" אַ גאַנצע רייהע לאָדזער יובעליר-געשעפטען, און צווישען זיי דאָס געשעפט פון גייליקע און מעליג (פּעטריקאָווער 105).

פון יענער צייט אָן איז עהרליכען געגאַנגען גאָר מזל'דיג, און פון צייט צו צייט פלעגט ער פער-לאָזען לאָדז, כדי אויך אין אויסלאַנד דערמאָהנען, אַז ער לעבט אויף דער וועלט, און אַז ער איז „אַנ'אייראָפּעער" אין ברייטערען זין פון וואָרט...

מוראדהאָבענדיג פאַר אַנ'אַרעסט, פלעגט ער אָפט בייטען דאָס פּנים, בעניצענדיג זיך אויף אַנ'-אַקטיאָרישען אופן, מיט גרים, פּערוקען וכדומה. אויך דעם נאָמען זיינעם פלעגט ער בייטען.

און וואוינען פלעגט ער נישט אַנדערש, ווי אין „גראַנד האָטעל", אָנגעבענדיג אַנ'אויסלענדישען פּאַס, אַלס דייטשער, פראַנצויזישער, אָדער ענגלי-שער בירגער... (משמעות, אַז קיין גרויסע שוועריג-קייט ביים בעקומען פּעסער און וויזעס האָט ער נישט געהאַט).

ער האָט זיך אָנגעגעבען תמיד אַלס רייכער אויסלענדער, און נישט געשאַלעוועט קיינמאָל קיין ביר-געלט פאַר דער האָטעל-בעדינונג א. אַז. וו.

עס איז אַדורך אַ לענגערע צייט, און עהרליך איז נישט געווען אין לאָדז. (אַפּיקורסים זאָגען, אַז די עהרליכקייט האָט פערלאָזט לאָדז נאָך אין ארם-הראשונים צייטען...)

ער האָט זיך איינגעאָרדענט אין דייטשלאַנד, וואו ער האָט אָרגאַניזירט אַ גרעסערע איינברעכער-חברייא און געאַרבייט, ווי מען זאָגט, אויף אַלע כלים.

די אָנגערויבטע זאַכען פלעגט ער מאַגאַזינירען אין בערלין, און דערנאָך זיי אויף אַ קאָנטראַבאַנדער-אופן אַריבערשמוגלען קיין האָלאַנד, שווייץ, בעלגיען און פּוילען.

מיט איין וואָרט — אַנ'עקספּאָרטער גדול ונורא...

אין בערלין האָט זיך עהרליכס פירמע גע-פיהלט אַזוי פריי, אַז זי האָט געעפענט אַנ'איינגע-נעם יובעליר-געשעפט, אין וועלכען עהרליכ'ס חברה פלעגט איבערגעשטאַלטיגען די גע'גנב'עטע טייערע חפצים און ציהרונג ביז צום נישט דערקענען.

דירעקטאָר פון דער פירמע איז, פערשטעהט זיך, געווען עהרליך בכבודו ובעצמו, וועלכער האָט אין דייטשלאַנד פיגורירט אַלס — הירש ענגעל.

לסוף האָט מען די באַנדע געכאַפּט ביי דער האַנד צוזאַמען מיט איהר אָנפיהרער, און ביי דער אויספאָרשונג אין בערלין, האָט ער זיך מודה געווען, אַז ער איז געווען אַ שטענדיגער לאָדזער איינ-וואוינער, אַז עטליכע מאָל פאַר דער צייט פון זיין וואוינען אין דער פרעמד, האָט ער בעזוכט זיינע קרובים אין לאָדז, וועלכע וואוינען אויף בערעק יאָסעלעוויטש-גאַס 7.

עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז עהרליך איז אַ גרויסער עם-הארץ, נאָר אַרומוואַנדערענדיג אין דער וועלט האָט ער זיך אויסגעלערנט רעדען עטליכע שפּראַכען.

בשעתו האָט ער געאַרבייט אויף אַ פּאָסטען אין אַ לאָדזער עקספּעדיציאָנס-געשעפט, און נאָכ'ן טויט פון זיינע עלטערן, איז ער אַוועק אין דער וועלט מאַכען אַ לעבען.

מחמת דעם, וואָס די אויספאָרשונג ווערט נאָך געפיהרט, קאָן מען נאָך נישט גענוי וויסען, ווער עס האָט געהאָלפען עהרליכען ביי זיין אַרבייט אין לאָדז, און ווער עס האָט אַלץ ראָ-הי בע'גנב'עט.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט=דיזשורען.

(ב) ל. פּאַוולאָווסקי (פּיעטריקאָווער 309). ב. האַמבורסקי (גלובנא 50). ב. גלוכאָווסקי (נאַרד-טאָוויטש 4). י. סיטקיעוויטש (קאָפּערניק 26). אַ. כאַרעמזאַ (פּאָמאָרסקאַ 10). אַ פּאָטאַש (פּלאַץ קאָשטשעלנא 10).

פּרוכטען=געוועלבער

פון ווען ביז ווען זיי מעגען זיין אָפען.

(וו) ווי מיר דערוויסען זיך האָט די וואָיע-וואודזטווע בעקומען אַ צירקולאַר וועגען ענדע-רונגען אין די האַנדעלס-שעה'ן.

לויט דעם נייעם צירקולאַר, וועלען די פּרוכ-טען-געוועלבער און דעליקאַטעסען געוועלבער פון 1 אַפּריל ביז'ן 30 נאָוועמבער קענען אָפען זיין פון 9 אין דער פריה ביז 11 אין אָוונד, און פון 1 אָקטאָבער ביז'ן 1 אַפּריל פון 9 פריה ביז 9 אָוונד.

נעכטיגע שרפות.

(2) אין דער וואוינונג פון יוזעף זאַנדבערג אויף זשעלאָנאַ 39 איז אויסגעבראָכען אַ שרפה וועלכע איז איינגעלאָשען געוואָרען דורך די פייער-לעשער, דער שאָדען בעטרעפט 2000 זלאָטעס.

אויף קאָשטשושקי 10 איז אויסגעבראָכען אַ שרפה אין דער פאַבריק פון י. גלינשטיין, ס'זענען פערברענט געוואָרען עטליכע וועב-שטוהלען, די פייערלעשער האָבען די שרפה איינגעלאָשען.

אויף טאַרגאָווא 18 האָט זיך פון אַ ברענענדע קויהל אָנגעצונדען די פּאָדלאָגע אין אַ וואוינונג, די צווייטע אָפּטיילונג פון די פייערלעשער האָבען נישט דערלאָזט די שרפה זאָל זיך פערשפּרייטען.

אויך אויף קילינסקי 70 האָט זיך נעכטען אָנ-געצונדען די פּאָדלאָגע פון בוידעם, אויך ד אָאיז נויטיג געווען די הילף פון די פייערלעשער.

אַ פערבאָט

וועגען איבערפיהרען מתים.

(וו) אין דער לעצטער צייט טרעפען אָפּט פאַ-לען, אַז מ'פיהרט איבער טויטע קערפּערס מיט אויטאָס אָדער פּלאַטפאָרמעס.

די שטעטישע סטאַראָסטווא מאַכט דעריבער בעקאַנט, אַז דאָס איבערפיהרען בר-מינ'ס אויף אויטאָס אָדער פּלאַטפאָרמעס איז פערבאָטען.

אַלץ צוליב די פרויען...

(2) בעת אַ פערוויילונג אין זאַל פון „העלענאָוו" איז צוליב אַ פּאַרטנערין אויסגעבראָכען אַ געשלעג צווישען די טענצערס.

ביי דעם ראַזיגען געשלעג איז שווער פער-וואונדעט געוואָרען דער 24-יעהריגער מיכאַל סטאַ-נישעווסקי, דעם פערוואונדעטען האָט די פּאָגאָטאָוויע אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

בעשטימט דעם פערטרעטער פונ'ם שטעטישען סטאַראָסטע.

(ב) ווי מיר דערוויסען זיך, איז דער סעקרעטאַר פונ'ם וואָיעוואָדע ה' יעזשי ראַשיצקי, נאָמינירט געוואָרען אַלס פערטרעטער פונ'ם שטעטישען סטאַ-ראָסטע.

זעלבסטמאָרד פון אַ זעלנער.

(וו) די לאָדזער זשאַנדאַרמעריע האָט נעכטען אין אָוונד בעקומען אַ ידיעה, אַז אין די קאַזאַרמען פון 37. פּולק אין קוטנא איז בעגאַנגען זעלבסט-מאָרד דער 23-יעהריגער זעלנער פראַנציסלאַוו פּאַ-לאַך. דער זעלבסטמערדער האָט פון זיין ביקס זיך אַריינגעשאָסען אַ קויל אין מויל אַריין, די קויל איז איהם געבליבען שטעקען אין מוח. פּאַלאַך איז גע-שטאָרבען אויפ'ן אָרט. די לאָדזער זשאַנדאַרמעריע פיהרט אַנ'אויספאָרשונג וועגען די סבות פון זעלבסט מאָרד.

ראָמאַן ראָזענטאַלס בילדער=אויסשטעלונג.

ס'איז באמת נישט אַזוי לייכט צו רעדען פריי און פראַנק וועגען ראָמאַן ראָזענטאַל'ס בילדער, וואָס געפינען זיך איצט אויף דער אויסשטעלונג אין די זאַלען פון גראַנד-האָטעל קינא.

ס'איז שווער צו רעדען פון אָט דער אויסשטע-לונג פּשוט דערפאַר, ווייל מע האָט דאָ צו טון מיט אַ גענוג פעהיגען און זעהר געשיקטען יונגען-מאַן, וואָס בעהאַנדעלט זיין קונסט אויף אַ געמיט-ליכען און נישט גענוג טיפען אופן — .מען זעהט, אַז דער מאַלער האָט זיך געשטעלט פאַר אַ ציל נישט אַריינצודרינגען צו טיף אין די געהיימנישען פון דער קאָמפּליצירטער נאַטור.

ביי ראָזענטאַלען איז די נאַטור אַ פרייליכע, הימלען זעלטען פערוואָלקענטע. אויב ס'איז שוין יאָ פערהאַן ערגעץ וואו אַ פערבאָרגען וואָלקענדעל, איז עס ווי אַ פערבלאָנזשעט שעפעלע, איינזאַם, בלייך, ווי בעהאַלטען אין דער זאָרגפעליק אויס-פּאָלירטער בלומקייט פון דעם לאַנגוויילינען הימעל — דאָ קען מען דרייסט בעמערקען, אַז ראָזענטאַל באַלאַנגט נישט צו די „הימלישע" מאַלער: ער מאָלט דעם הימעל זעהר נישט פאַרבינ און אויסערגעוועהנליך לאַנגווייליג, אָהן ניואַנסען, אָהן לייד־ענשאַפט.

און רעדענדיג וועגען הימעל, דאַרף מען דאָך נישט פערגעסען די ערד, וועלכע קומט אויס ביי ראָזענטאַל'ן ווי אַ קוים-בעמאָלטע דעליקאַטע שאַ-לעכץ, אויף וועלכער ס'וואַקסען פערשידענע גריק-געלע, נישט פעסטגעשטעלטע פּלאַנצען און עס שטייען, ווי פון פּאַפּיר געבויטע הייזלעך און קאָשטשאָלען מיט רויטע דעכער און ווייסע ווענטלעך. מיט איין וואָרט: אַ אידיליע — נישט פאַר מענשען מיט פלייש, בלוט און ביינער. אַ בלאַסע, אַנעמישע אידיליע, פון וועלכער ס'ווערט בעקוועם און וואַרעם ס'האַרץ פון אַ ראָמאַנטישען עסטעט.

מיט דער צייט וועט ראָזענטאַל קענען מאָלען ווי געהעריג נאָך מעהר, מיט דער צייט, אפשר גאָר אין גיכען, וועט ער זיך ביי דער ערשטער בעסטער געלעגענהייט נאָר אינגאַנצען ענדערען, ווייל ראָזענ-טאַל בעלאַנגט דאָך צו די עלאַסטישע כאַראַקטערען, וועלכע פערמאָגען, אַזוי צו זאָגען, קאַמעלעאָנישע איינגעשאַפטען צו בייטען זיך לויט אויסערליכע צו-פעלינקייטען — לויט אומשטענדען, פערשטעהט זיך.

די איצטיגע אויסשטעלונג בעווייזט זעהר דייט-לעך, אַז ראָזענטאַל איז נאָך אַ זעהר פרישער, גענוג פעהיגער, נישט-דערפאַהרענער מאַלער, וועל-כער האָט נאָך נישט אָנגעהויבען צו זוכען זעלבסט-שטענדיג. ער רעאַגירט אויף אויסערליכע איינפלוסען און זיין אינערליכער באַגאַזש פערמאָגט נאָך נישט די נויטיגע וואַלאָרען פאַר אינדיווידועלע שעפערישע מאַניפעסטאַציעס. איינס איז אָבער זיכער: ס'פילט זיך אין ראָזענטאַל'ס מאַלעריי אַ דראַנג צו דעקאָ-ראַטיווע אראנזשירונגען, ראָמאַנטישע קאלאריסטיק און לירישע צייכנונג, דאָס איז שוין עפּעס — אַ פּלוס, וועלכער בערעכטינט ראָזענטאַל'ן צו ווייזען זיינע בילדער פאַר'ן ברייטען עולם.

אויפ'ן לאָדזער באָדען דאַרף מען זיך בעציהען צו אַזאַ מין דערשיינונג ווי ראָזענטאַל'ס אויסשטע-לונג מיט אַנערקענונג און דאַנקבאַרקייט פאַר'ן עסטעטישען אויסזעהן און זאָרגפעלינקייט, מיט וועלכער די אויסשטעלונג איז געוואָרען איינגעאָרדנט.

ווי ס'ווייזט אויס, איז אויך אין לאָדז פערהאַן אַ מעגליכקייט פאַר אַ באמת ציכטיגע און געמיט-ליכע אַטמאָספערע פאַר קונסט, נישט רעדענדיג שוין וועגען קונסט-ליבהאַבער און... עצעטערא.

יערענפאַלס, אַ דאַנק דערפאַר — ווי זאָגט מען עס: אַזוי ווייט, אַזוי גוט...

יצחק ליכטענשטיין.

פאָטאָגראַפירט
איידך בור
אין קונסט פאָטאָגראַפישען אַנשטאַלט
„Parisien"
69 BRZEZIŃSKA 69
וואו עס ווערען אויסגע-פערטיגט די שענסטע אויפנאַהמען לויט די נייעסטע פאָטאָ-טעכניק.
פּינקטליך! / רעעל! / ביליג!
צופאָהר מיט'ן טראַמוואַי נומער 1.

צוליב א ירושה דערהרג'עט די שטיף־מוטער מיט איהרע 3 קינדער

ווילנא,

אין פאָלוואַרק גראָרוע, אָשמענער קרייז, איז אויסגעפיהרט געוואָרען אַ שרעקליכער מאָרד, עס זענען דערמאָרדעט געוואָרען אַ מוטער מיט איהרע 3 קליינע קינדערלעך.

אין הערמאָהנטען פאָלוואַרק האָט געוואוינט די 35־יעהריגע פּאָלעסניי מיט איהרע דריי קינדערלעך, פון וועלכע דאָס עלטסטע איז אַלט געווען 6 יאָהר.

מיטוואָך פריה האָבען די איינוואוינער פון פאָלוואַרק בעמערקט, אַז פון פּאָלעסניקס הויז פיהרען בלוטיגע פלעקען צום ברונעם און זעלבען הויף. ווען מען איז אַריין אין וואוינונג, האָט מען דאָרט דערזעהן אַ גרויסע קאַלוזשע בלוט נעבען די בעטען. די קישענס זענען געווען פערבלוטיגט. פּאָליעסניק מיט איהרע 3 קינדערלעך זענען אָבער נישט געווען. מען האָט פערשטאַנען, אַז דאָ איז געשעהן עפּעס אַ בלוטיגער פערברעכען.

ס'איז באַלד געמאָלדען געוואָרען דער פּאָליציי און אויפ'ן אָרט פון פּאָרפּאַל זענען אָנגעקומען פּאָליציאַנטען. אַ פּאָליציאַנט האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אין טיפען ברונעם און דאָרט אויפ'ן דעק האָט ער געפונען די טויטע שרעקליך צו'מזיק'טע קערפּערס פון דער פרוי מיט איהרע קינדערלעך.

די טויטע קערפּערס זענען געווען שרעקליך צוהאַקט און צו'מזיק'ט. מען האָט געמאַכט אַ רעוויזיע ביי פּאָלעסניק אין שטוב און דאָרט האָט מען אין שפּייכלער געפונען בעהאַלטען אַ פערבלוטיגטע האַק.

אויפ'ן אָרט פון דער בלוטיגער רציחה זענען געקומען: אַרויסגעפאָהרען אייניגע געניטע געהיים־אַגענטען מיט'ן וויצע־שעף פון דער אויספאָרשונגס־פּאָליציי אין ווילנער קאַנט קאָמיסאַר אָלעגרוקי. אָנקומענדיג אויפ'ן אָרט, האָבען זיי זיך גלייך גענומען צו דער אויספאָרשונג, און ווירקליך אין משך פון אייניגע שעה האָט זיך איינגעגעבען דעם מערדער צו אַרעסטירען, דאָס איז דער פּאָלעסניקס 29־יעהריגער שטיף־זוהן אַראַם פּאָלעסניק, וועלכער איז שוין אַרעסטירט.

דער אַרעסטירטער האָט זיך מודה געווען און ערקלערט, אַז דעם מאָרד האָט ער אויסגעפיהרט, כדי צו קענען אַליין צונעהמען פאַר זיך די גרויסע ירושה, וואָס איז געבליבען פון זיין טאַטען. ער איז געווען בייז, וואָס זיין אַלטער טאַטע האָט חתונה געהאַט מיט אַ יונגער פרויליין און נאָכ'ן פּאַטערס טויט האָט ער בעשלאָסען זיי אָפּצונעמען פון וועג. ער האָט זיי דערהרג'עט מיט אַ האַק.

לויט דעם אַרעסטירטען פּאָלעסניקס ערקלערונגען, האָט ער דעם מאָרד אויסגעפיהרט אַליין. אין דער פריה, ווען אַלע זענען נאָך געשלאָפען איז ער צו צו דער שטיפמוטערס בעט מיט אַ האַק און איהר געגעבען אַ קלאַפּ אין מוח, פון וואָס זי האָט גלייך פערלוירען דעם בעוואוסטזיין, נאָכהער האָט ער דערהרג'עט די קינדער זיינע ברידער און שוועסטערלעך.

די פּאָליציי איז אָבער חושד, אַז ער האָט געהאַט נאָך שותפים, ס'ווערט נאָך געפיהרט אַנ'אויספאָרשונג.

די ראָזיגע שוידערליכע רציחה האָט אין דער גאַנצער אומגעגענד געמאַכט אַ געוואַלדיגען רושם.

Dr. med. STUPEL
.12 Szkolna 12.
ספּעציאַליסט פאַר הויט־, האָר און וענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע, לישיי און ראַק, רענטגען־שטראַהלען און קוואַרץ־ליכט, עלעקטראָ־טעראַפּיע.
נעהמט אָן פון 6 ביז 9 אין אָוונט.

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען.
פּעטריקאַווער 10, טעל. 31-86
נעהמט אָן פון 8–9½ פריה און פון 3½–4½ נאָכם.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנא 25, טעל. 26-87
ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און וענערישע קראַנקהייטען. מענער־שוואַכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–10 פריה, 12–2 נ.מ. און פון 4–8 אָוו.

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער.
איינענע ספּעציאַלע אַנשטאַלט פאַר אָרטאָפּעדישע [illegible]
עמפּפאַנגט פון 5–7 אין אָוונט.

יודישע עצות.

אין דער דאָזיגער אָפּטיילונג גיט די רעדאַקציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט“ ענטפערטען אויף יורידישע פראַגען, וואָס ווערען צוגעשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

קופּאָן.
יורידישע אָפּטיילונג
פון „נייעם פאָלקסבלאַט“.
[illegible]
גילטיג דעם 14־טען יאַנואַר 1929

8637. אַ שטענדיגער לעזער פון לאַגעווניצקאַ 31

פאַר'ן 1־טען קוואַרטאַל 1929 דאַרפט איהר צאָהלען 46 זל. 88 גר. שוין צוזאַמען מיט אויסגאַבען.

דאָס געלד דאַרפט איהר צושיקען מיט דער פּאָסט. אויב דער הויזווירט וועט נישט וועלען דערהאַלטען דאָס צוגעשיקטע דירה־געלד, קאָנט איהר עס צוריקנעהמען און לאָקירען אויף אַ זיכער אָרט.

8638. יוסף פון זאַוואַדזקאַ.

מען קאָן אייך נאָך אַריינציהען אין אַקטיווען דינסט.

8639. ב. ה–ר.

דער פּערזאָן קאָן פערלירען די בירגערשאַפט.

8640. ג. ק. פון זגערזשער.

ביז איצט זענען נאָך נישט פערעפענטליכט געוואָרען קיין אויספיהר־תקנות צום נייעם מיליטער־אויסטאַוו.

8641. אַ שטענדיגער לעזער S

פאַר'ן 4 קוו. 1928 דאַרפט איהר צאָהלען 50 זל. 17 גר.

פאַר'ן 1 קוו. 1929, 55 זל. 36. שוין צוזאַמען מיט די אויסגאַבען.

8642. [illegible]

8643. ש. האָלענדער.

8644. אַ טרייער לעזער פון גלובנע.

8645. גרינשפּאַן.

8646. וו. ל. פון נאַרוטאָוויטשאַ.

וועגען אייערע ענינים מוזט איהר זיך פאַר־שטענדיגען פערזענליך מיט אונזער יוריסט טעגליך פון 3—4 מיטאָגצייט אין דער רעדאַקציע.

8647. י. ס. פון באַלוט.

אָבהענגיג פון צושטאַנד, אין וועלכען אייער אויער־דעפעקט געפונט זיך, קאָנט איהר בעקומען ליטערע D אָדער E.

איהר דאַרפט זיך ווענדען דעם פערשטענדיגען מיט אַ ספּעציאַליסט פון אויער־קראַנקהייטען.

מען קאָן לייגען אַ צייטווייליגען אַרעסט אַ סובלאָקאַטאָר.

8648. H. N.

אַליין האָט דער פּאַטענט נישט קיין רעכט אויסצוקויפען אַ קלענערע קאַטעגאָריע פּאַטענט.

אויב איהר האַלט, אַז אייער געשעפט האָט זיך לעצטענס אַזוי פערקלענערט, אַז אַזאַ נידעריגע קאַטעגאָריע ענטשפּרעכט די זאַכלאַגע, דאַרפט איהר זיך ווענדען וועגען דעם מיט אַנ'אָנפרעגענדע בקשה דעם שטייער־אַמט.

איבעריגענס איז שוין דער טערמין צו דערלאַנגען אַזאַ בקשה איצט פערביי.

8649. אַ לעזער פון דרעוונאָווסקע.

נישט אמת, אַז איינצאָהלענדיג אויפ'ן חשבון פון שטייער־הוב די ערשטע ראַטע, ווערען שוין אויטאָמאַטיש די סעקוועסטרירטע זאַכען בעפרייט.

כל זמן די גאַנצע סומע איז נישט בעצאָהלט זענט איהר אַלס פאַר זיי פעראַנטוואָרטליך.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספּעצ. פון אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־לאַמפּען־שטראַהלען
נעהמט אָן פון 2–3 נאָכם. און פון 4–7 אָוונט.

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, tel. 26-82
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־האַרץ־קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען און קינסטליכע נערוועזע. אין דערהיים פון 3–5 נאָכמיטאָג.
צוריקגעקעהרט.

די ליבע פּראָווינץ

אַנ'אויסערלישע מעשה מיט חליצה.

אין גאַליציען רעדט זיך מיט אַ טראַגי־קאָמישער געשיכטע, וואָס איז פערלאָפען אין אַ שטעטעלע ביי דער טשעכישער גרעניץ. — אַ געשיכטע איז עס טאַקע גאָר אַנ'אויסערגעוועהנליכע, אַ מאָדנע, וואָס אפילו אין די יודישע שטעטלעך, וואו מען איז צוגעוואוינט צו כל'ערליי אומזיניגע זאַכען, האָט עס אַרויסגערופען גרויס פערוואונדערונג.

געשעהן איז אַזאַ מעשה:

אין שטעטעלע האָט געוואוינט אַ יוד אַ שיךסוחר, וואָס מען האָט איהם טאַקע גערופען אויפ'ן נאָמען פון זיין מסחר — חיים שוך. געווען איז חיים שוך אַ וואוילער יוד, אַ טייערער יוד, צו גאָט און צו לייט. ווי יעדער יוד, האָט ער אויך געהאַט אַ ווייב, נאָר קיין קינדער האָט איהם זיין ווייב נישט געבוירען. אודאי האָבען יודען נישט געקאָנט רוהיג שלאָפען און געשטראָפט ר' חיים שוך, הלמאי ער גט זיך נישט מיט זיין ווייבעל, וואָרים וואו איז יושר? וואו איז דאָס געהערט געוואָרען מען זאָל וואוינען מיט אַ ווייב, וואָס האָט קיין קינדער נישט? — ס'איז דאָך אַ זינד פאַר גאָט! נאָר ר' חיים האָט די יודען נישט געהערט און זיין ווייבעל נישט געג'ט.

— אַז כ'האָב זי פאָרט גערן, — האָט ר' חיים געטענה'ט, — כ'קאָן זיך נישט שיידען מיט איהר.

יודען פון שטעטעל האָבען קיין ברירה נישט געהאַט און געליטען אַזוי לאַנג, ביז גאָט האָט זיך אויף זיי דערבאַרימט און צוגענומען ר' חיים שוך צו זיך אין הימעל.

דאָס ווייבעל האָט נאָך איהר מאַן געטרויערט אַ גאַנץ יאָהר און דערנאָך בעשלאָסען, אַז אייביג טרויערען איז נישט קיין עסק, און דעריבער האָט זי בעשלאָסען זיך לאָזען רעדען אַ שידוך און חתונה האָבען. שדכנים האָבען אָנגעהויבען אָפּשלאָגען די טירען. וואָרים די אלמנה איז אַ כוואַטסקע ווייבעל מיט אַ פּרנסה. — אָבער דער דין איז, אַז אויב אַ ווייבעל בלייבט אַנ'אלמנה אָהן אַ קינד פון מאַן, טאָר זי נישט חתונה האָבען, ביז איהר שוואָגער, דעם פערשטאָרבענעם מאַנ'ס ברודער, גיט איהר נישט קיין חליצה. נאַטירליך איז זי אַוועק צום שוואָגער איהרען און געבעטען, ער זאָל זי „אויפבינדען“. אָבער דער שוואָגער האָט אפילו נישט געוואָלט הערען דערפון.

— ווילסט געלד? — האָט דאָס ווייבעל געזאָגט. — זאָג וויפיל. מען וועט דורכקומען.

— ניין, אפילו פאַר קיין געלד וועל איך דיך נישט אויפבינדען, — האָט דער שוואָגער געזאָגט.

— פאַרוואָס?

— דערפאַר, ווייל דער מאַן דיינער איז געווען אַ מונקאַטשער חסיד, און איך בין אַ בעלזער חסיד, און אַ בעלזער חסיד נעהער זיך מיט קיין מונקאַטשער חסיד גאָרנישט אָן.

— אָבער ער איז דאָך געווען דיין ברודער!

— אַ מונקאַטשער חסיד איז נאָך ערגער ווי אַ פרעמדער, ערגער פון אַ גוי, און איך וויל נישט וויסען נישט פון איהם, נישט פון זיין ווייב.

דאָס ווייבעל האָט געבעטען, געוויינט, נאָר דער שוואָגער, דער בעלזער חסיד, איז געבליבען ביי זיינס. זעהענדיג, אַז זי וועט מיט'ן שוואָגער דעם עקשן גאָרנישט מאַכען, איז זי אַוועק צום רב און געשיקט נאָך איהם דעם שמש צו אַ דין־תורה. צו אַ דין־תורה מוז מען געהן.

— זאָג נאָר, פאַרוואָס, ווילסטו נישט געבען חליצה דיין ברודער'ס ווייבעל, דער אלמנה? — האָט דער רב געפרעגט.

— ווייל חיים איז געווען אַ מונקאַטשער חסיד.

— אָבער ער איז דאָך געווען דיין ברודער!

— אַ ברודער, וואָס איז אַ מונקאַטשער חסיד, הערט אויף צו זיין אַ ברודער, און אויב דער ברודער איז קיין ברודער נישט, פאַרוואָס זשע זאָל איך געבען אַ פרעמד־ווייבעל חליצה?

דאַכט זיך אַ גערעכטע טענה. נאָר דער רב האָט אַנ'אַנדער מיינונג געהאַט און האָט גע'פסק'ענט, אַז אַ ברודער אַ מונקאַטשער חסיד הערט נישט אויף צו זיין אַ ברודער פון זיין ברודער, און דעריבער דאַרף דער ברודער דעם ווייבעל יאָ געבען חליצה.

פערפאַלען. דאָס גאַנצע שטעטעל איז זיך צוזאַמענגעקומען אין ווייבער־שוהל, מ'האָט געבראַכט אַ שיסעל הייסע וואַסער, מ'האָט דעם ווייבעל'ס שוואָגער אָרענטליך אויסגעוואַשען דעם פוס, אָפּגעשניטען די נעגעל, אַ פרום שוסטערעל האָט אויפגענעהט אַ גרויסען שווערען חליצה־שוך פון אַ ספּעציעלער פאָרם, מען האָט דעם שוך אָנגעטון דעם שוואָגער. דערנאָך האָט מען געבראַכט דאָס טהרה ברעט, אויף וועלכען מען וואַשט טויטע. מען האָט דאָס ברעט אַוועקגעשטעלט אין אַ ווינקעל, אַ לייכט פערהאָנגען. דאָס האָט מען ספּעציעל אָפּגעטיילט אַ פּלאַץ פאַר'ן טויטען, וואָס דאַרף קומען צו דער צערעמאָניע. דערנאָך האָט מען אַריינגעפיהרט די אלמנה. זי האָט אויפגעבונדען דעם שוואָגער דעם שוך. דער שוואָגער האָט דעם שוך געוואָרפען. די אלמנה, מיט אַ פערדעקט פּנים, האָט אויסגעשפּיגען פאַר'ן שוואָגער און די צערעמאָניע איז געווען געענדיגט. פערשטעהט זיך, אַז ביי דער געשיכטע זענען ביגעווען אַלע יודען און יודענעס פון שטעטעל. דער שרעק איז געווען גרויס וואָרים מ'האָט שטאַרק געציטערט פאַר'ן טויטען, וואָס איז געקומען אויף דער צערעמאָניע. חוץ דעם, האָט מען געמוזט שטאַרק היטען, דער שוך זאָל נישט טרעפען אין קאָפּ, וואָרים אויב דער געוואָרפענער שוך טרעפט עמיצען, לעבט דער מענש נישט אויס דאָס יאָהר, — אַזוי גלויבט מען.

לויט'ן דין איז שוין דאָס אַלץ געענדיגט. גלייך נאָך דער חליצה מעג דאָס ווייבעל, די אלמנה, אַהיים געהן און גלייך געהן צו דער חופּה. אָבער אין אַ טייל שטעטלעך האַלטען די פרומע, אַז גלייך נאָך דער צערעמאָניע מוזען ביידע צדדים, אי דער שוואָגער, וואָס האָט געגעבען חליצה, אי דאָס ווייבעל, וואָס האָט גענומען חליצה, גלייך אַטונקען זיך אין מקוה. דערביי מוזען ביידע צו דערזעלבער צייט זיך אונטערטונקען, וואָרים ווער עס פערשפּעטיגט אויף איין ווייל'ע בלויז און טונקט זיך שפּעטער פאַר'ן אַנדערען, דער מוז שטאַרבען אין זעלבען יאָהר. פערשטעהט זיך, אַז ביידע, דער שוואָגער און די אלמנה, האָבען גלייך פון ווייבער־שוהל בעלאָזט זיך העכדום פעכדום צו דער מקוה. איבעריאָגענדיג איינער דעם אַנדערען, כדי פריהער צו פערכאַפּען די באָד, אַ קלייניגקייט, אַז עס איז אַ לעבענס־פראַגע!

— ר' העשקע! — האָבען ביידע גלייך אויסגערופען צום בעדער, וואָס איז געזעסען ביי דער טיר, — לאָזט אַריין!

— איילט זיך נישט אַזוי! — האָט ר' העשקע דער בעדער געזאָגט. — עס ברענט נישט.

— ס'הייסט ס'ברענט נישט? — האָבען ביידע געשריען, — עס ברענט שוין יאָ, עס איז אַ לעבענס־זאַך.

— אויב ס'איז אַ לעבענס־זאַך — האָט ר' העשקע בעדער געזאָגט, — טאָ בעצאָהלט ווי עס דאַרף צו זיין.

— וויפיל ווילט איהר, ר' העשקע?

— צו צוואַנציג גולדען פאַר אַ פּאַרשוין.

— צוואַנציג גולדען? — איהר זענט משוגע געוואָרען, ר' העשקע?

— אַז מען געהט צו אַ פּראָפעסאָר צאָהלט מען צוואַנציג גולדען פאַר אַ וויזיט! — האָט ר' העשקע געפרעגט.

— איז עס דאָך אַ פּראָפעסאָר! און דאָ איז בלויז אַ באָד.

— נאַרישע מענשען, — האָט ר' העשקע דערויף געענטפערט. — צוליב וואָס געהט מען צו אַ פּראָפעסאָר? כדי צו ראַטעווען זיך דאָס לעבען! און איהר געהט דאָך אויך זיך ראַטעווען דאָס לעבען, מיט וואָס־זשע בין איך דאָס ערגער פון אַ פּראָפעסאָר?

אַ וואָרט פאַר אַ וואָרט, אַ גולדען אַרויף, אַ גולדען אַראָפּ, שווער געווען צו קומען צו אַ טאָלק. און אויף דעם ווייבעל האָט געציטערט די הויט. וואָרים אַ קלייניגקייט, מען שפּילט מיט'ן לעבען! — האָט זיך דאָס ווייבעל מישב געווען, אויפגעעפענט דאָס פענסטער פון באָד און אַריינגעשפּרונגען דורכ'ן פענסטער. דערזעהענדיג אַזאַ זאַך, האָט דער שוואָגער נישט לאַנג געטראַכט, פערקאַשערט די פּאָ־עס און נאָכגעשפּרונגען דורכ'ן אָפענעם פענסטער. דאָס ווייבעל האָט געשריען געוואַלד.

(פאָרטזעצונג קומט)

טויט-שטראָף שרעקט נישט אָפּ די פערברעכער.

ווי אַזוי עס קומט פאָר די עקזעקוציע אויפ'ן עלעקטרישען שטוהל.

מאָרד־פּראָצעסען ציהען געוועהנליך אויף זיך אַלגעמיינעם אינטערעס. אַלע צייטונגס־לעזער לייענען מיט אויסערגעוועהנליכער שפּאַנונג די פּערהאַנדלונגען אין געריכט. און ווען דער בעשולדיגטער ווערט געפינען פאַר שולדיג און ער וועט פערמשפּט צום טויט, וואַקסט דער אינטערעס צו זיין שיקזאַל נאָך מעהר, יעדער וויל וויסען, ווי פיהלט זיך דער פערורטיילטער מערדער, וויסענדיג, אַז דער טויט וואַרט אויף איהם? און יעדענ'ס פאַנטאַזיע ערוואַכט. מען שטעלט זיך פאָר שרעקליכע בילדער: ווי דער פערורטיילטער זיצט אין טויטען־הויז, דעם קאָפּ געבויגען, דאָס פּנים צוקרימט פון מורא, און ווי ער שפּרייזט אַרום זיין צעל הין און צוריק, ווי אַ געפאַנגענע חיה.

צו זאָגען, אַז צו זיצען אין געפענגעניש און צו וואַרטען פאַר אַ זיכערען טויט, איז אָנגענעהם — איז נאַטירליך לעכערליך, פונדעסטוועגען, ווי עס ווייזט אויס, איבערטרייבט די מענשליכע פאַנטאַזיע אויך אַ היבש ביסעל, ווען מען שטעלט זיך פאָר, אַז די פערורטיילטע מערדער האַלטען זיך אין איין שלאָגען קאָפּ־אָן־וואַנט פון פערצווייפלונג. קיין אַנדערער ווי דר. אַמאָס ט. סקוואַיר, וועלכער איז יאָהרען־לאַנג געוועזען דער אָפיציעלער דאָקטאָר פון סינג־סינג געפענגעניש, און וועלכער האָט בייגעוואוינט 135 הינריכטונגען, איז איינשטימיג מיט דער אויבענדערמאָנטער מיינונג.

אין אַן אינטערוויו, וואָס ער האָט לעצטענס געגעבען, האָט ער פּאָזיטיוו ערקלערט, אַז דער גלויבען, אַז פערורטיילטע שרעקען זיך פאַר'ן טויט, איז נישט אמת. פון אַלע 135 הינריכטונגען, וועלכע ער האָט בייגעוואוינט, האָט ער אָנגעטראָפען בלויז איינעם אַ פערורטיילטען צום טויט וועלכער האָט זיך באמת געשראָקען און האָט געמאַכט סצענעס ביי יעדער הינריכטונג, און דאָס איז געוועזען רושאָהן קישעניק, וועלכער איז הינגעריכטעט געוואָרען אויפ'ן עלעקטרישען שטוהל אין יאָהר 1918. אָבער מען דאַרף נישט פערגעסען, ערקלערט דר. סקוואַיר, אַז דער דאָזיגער קישעניק איז געוועזען אַן 18־יעהריגער יונגעל. פערהאַרטעוועטע מערדער, וועלכע ענדיגען זייערע קאַריערעס אויפ'ן עלעקטרישען שטוהל, זענען אָבער שוין פון פריהער צוגעוואוינט צום אָנבליק פון טויט, און זייער לעבען, פּונקט ווי דאָס לעבען פון אַנדערע, האָט פאַר זיי אַ נאָר קליינע בעדייטונג.

די הינריכטונגס־סצענעס קומען פאָר שטענדיג אין אַ דאָנערשטאָג אָוונט, געוועהנליך פּונקט 11 אַ זייגער. דער טויטען־צימער איז אַ גראַמער און אַ הויכער, און דער עלעקטרישער שטוהל שטעהט פּונקט אין מיטען פון זאַל. ווען אַ הינריכטונג דאַרף פאָרקומען, אַ זאַך, וואָס פּאַסירט אָפטער ווי מען גלויבט, ווייל נישט וועגען אַלע הינריכטונגען בעריכטעט מען, — עפענט זיך אויף אַ טיר, וואָס פיהרט פונ'ם טויטען־הויז און דער פערורטיילטער, בעגלייט פון צוויי וועכטער, קומט אַריין. זעהר זעלטען פּאַסירט, אַז דער קרבן פון אומשטענדען — דער פערורטיילטער — זאָל מאַכען סצענעס. ווי דר. סקוואַיר ערקלערט, איז דער אומגליקליכער דער רוהיגסטער צווישען אַלע אַנוועזענדע. די אָפיציעלע עדות, וועלכע זיצען פון איין זייט צימער, און די צייטונגס־לייט וועלכע זיצען אויף דער צווייטער זייט פונ'ם צימער, קוקען מיט געשפּאַנטע פּנימער, אָפט בלייך ווי קאַלך. דער מערדער איז שוין אָבער געפאַסט צו זיין שיקזאַל. ער ווייסט, אַז שרייען און מאַכען סצענעס וועט איהם נישט העלפען, עס וועט איהם בלויז אַרויסשטעלען אַלס גרוס, פאַסט ער זיך מיט מוט און געהט מיט פעסטע טריט צום עלעקטרישען מלאך־המות.

דער פערורטיילטער זעצט זיך אַריין אינ'ם בענקעל, די וועכטער פערבינדען שנעל זיינע הענט און פיס מיט די צוגעגרייטע לעדערנע גאַרטלען, אַ קופּערנע היטעל מיט אַ מאַסקע פערדעקט זיין קאָפּ און דעם פּנים. דער דאָקטאָר מיט'ן זייגער אין האַנד צעהלט די סעקונדען, — די בעשטימטע צייט איז געקומען.

דער דאָקטאָר הויבט אויף זיין האַנד אַלס סיגנאַל צום עלעקטריקער, דעם ווירקליכען תליון, פריי צו לאָזען דעם עלעקטרישען שטראָם. אַ בלויער פייער גיט דאַן אַ שאָס פונ'ם אומגליקליכענס קערפּער, און אַן אומאַנגענעהמער גערוך פיהלט זיך אינ'ם צימער. דער קערפּער גיט זיך קאָנוואולסיוו אַ טרייסעל. נאָך אַ מינוט און אַ האַלב גיט דער דאָקטאָר אַ צווייטען סיגנאַל. די עלעקטריע ווערט אָפּגעשטעלט, דער דאָקטאָר אונטערזוכט דאַן דעם הינגעריכטעטענס האַרץ. אין 99 פּראָצענט פון 100 קלאַפּט עס שוין נישט מעהר. אָבער דאָס געזעץ וויל זיין זיכער. אַ צווייטער סיגנאַל, און דער טויטליכער עלעקטרישער שטראָם ווערט ווידער פריי געלאָזען. נאָך אַ מינוט שטעלט מען איהם ווידער אָפּ. דאָס מאָל איז דער דאָקטאָר שוין זיכער — דער אַקט איז פערענדיגט.

„איך ערקלער דעם מאַן אַלס טויט". — זאָגט דער דאָקטאָר אָפיציעל און אַלע אַנוועזענדע צעגעהען זיך. די קאָמעדיע איז געענדיגט.

מיר זאָגען „קאָמעדיע" ווייל אי דאָקטאָר סקוואַיר און אי הונדערטער אַנדערע קרימינאַלאָגען זענען איינשטימיג אין דער מיינונג, אַז הינריכטונגען טוען ווייניג אויף אָפּצושטעלען פערברעכען. טאָג טעגליך קומען פאָר איבער גאַנץ אַמעריקע פּראָצעסען געגען מערדער, עס איז אמת, אַז אַ סך פון זיי דרעהען זיך אַרויס פון געזעץ. גוטע אַדוואָקאַטען און ווייכהאַרציגע ריכטער גיבען די מערדער אַ געלעגענהייט אָפּצוקומען מיט קליינע שטראָפען. אַנדערע לאָזען זיי איינגאַנצען אַרויס פריי. גלייכצייטיג אָבער ווערען אַנדערע פערורטיילט און זיי בעצאָהלען מיט זייערע איינענע לעבענס פאַר דעם פערגאָסענעם בלוט. שרעקט דאָס אָבער אָפּ אַנדערע פערברעכער פון צו ובענעהען אַ מאָרד? די ערפאַהרונג לערנט אַז נישט.

די פערברעכער אַליין גיבען צו, אַז זיי שרעקען זיך מעהר, פאַר אַ לעבענסלענגליכען געפענגנישטערמין, ווי פאַר דעם טויט. צום טויט זענען זיי געוואוינט, ער שרעקט זיי ווייניג. אָהן פרייהייט אָבער קענען זיי נישט לעבען. עס פּאַסירט אָפט, אַז פערורטיילטע צו אייביגער געפענגניש נעהמען אָן די ריזיקאַלישסטע מיטלען, כדי זיך צו בעפרייען מיט פערגניגען וועלען זיי שטעלען זייער לעבען אין קאָן און פּרובירען, אויב זיי קריגען רעוואָלווערן, צו ווערשיסען די וועכטער אין אַ פערזוך צו אַנטלויפען. זיי וויסען, אַז די שאַנסען אויף ערפאָלג אין זייער פערזוך זענען קליין, אָבער זיי פּרובען דאָך.

די מעהרסטע עקספּערטען, וועלכע האָבען שטודירט דעם פערברעכען־פּראָבלעם, זענען דערפאַר, מיט דער מיינונג, אַז טויט־שטראָף דאַרף אָפּגעשאַפט ווערען. אַנשטאָט דעם שלאָגען זיי פאָר פערברעכער־קאָלאָניעס אין פערוואָרפענע ווייט נעגענדע, וואוהין יעדער מערדער זאָל פערשיקט ווערען אָהן האָפנונג אַז עס איז צוריקצוקומען צו דער ציוויליזירטער געזעלשאַפט. אַזאַ שטראָף, ערקלערען די עקספּערטען, וואָלט פיל מעהר אָפּגעשראָקען אַ פערברעכער, ווי די מעגליכקייט צו שטאַרבען אויף דעם עלעקטרישען שטוהל.

א. בערג.

בעמיש-באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריע

מאַגיסטער נ. שאַץ

פּעטריקאַווער 37, 2. שט. פראָנט.

אַנאַליזען פון קאַל, אורין, לייכען א. ז. וו.

אורין־אַנאַליז — 4 זל.

די מעטיגקייט פון די יוד. קהלות אין פוילען.

(ענדע פון פריגען נומער)

טערשידען צווישען די גרעסערע און קלענערע קהלות. אין די קהלות מיט אַ בעפעלקערונג פון ביז 5000 יודען בעטרעפען די עטאַט־אָפּצאָהלען 62,2 פּראָצ. פון אַלע הכנסות און די שחיטה 16,3 פּראָצ. אין די קהלות מיט אַ בעפעלקערונג פון איבער 5000 יודען בעטרעפט דער עטאַט 34,6 פּראָצענט, און די שחיטה 56,8 פּראָצ. פון אַלע הכנסות. אין די קליינע קהלות בעטרעפען די הוצאות אויף אויסצוהאַלטען די כלי־קודש (רבנים, שוחטים א. ד. גל.) 78,8 פּראָצ. די שול־הוצאות 2,1 פּראָצ., סאָציאַלע פערזאָרגונג 2,5 פּראָצ. פון גאַנצען בודושעט, בעת אין די גרעסערע קהלות בעטרעפען די הוצאות אויף אויסהאַלטען די כלי־קודש בלויז 49,9 פּראָצ. שול־הוצאות 7,6 פּראָצ., סאָציאַלע פערזאָרגונג 21,7 פּראָצ. ד. ה., וואָס גרעסער עס איז די קהלה אַלץ מעהר נעהמט זי אַנטייל אין אויסהאַלטען פערשידענע סאָציאַלע און קולטור־אינסטיטוציעס.

לויט ד יידיעות, וואָס זענען דערהאַלטען געוואָרען פון 313 קהלות קען פעסטגעשטעלט ווערען פאָלגענדער פּאַרטיי־צוזאַמענשטעל פון די קהלות־ראַטען: ציוניסטען 17,5 פּראָצ., „אונפּאַרטייאישע" — 17,3 פּראָצ., אונפּאַרטייאישע אָרטאָדאָקסען — 16,9 פּראָצענט, אַגודיסטען — 10,2 פּראָצ., מזרחיסטען — 8,3 פּראָצ., חסידים — 6,7 פּראָצ., האַנדווערקער פעראיינען — 8,3 פּראָצ., בונד — 1,7 פּראָצ., אַסימילאַטאָרען — 0,9 פּראָצ., פאָלקיסטען — 0,8 פּראָצ., „התאחדות" — 0,6 פּראָצ., פּועלי־ציון לינקע — 0,3 פּראָצ., פּועלי־ציון רעכטע — 0,3 פּראָצ., צעירי ציון 0,1 פּראָצ.

דער פּראָפעסיאָנעלער בעשטאַנד פון די מיטגלידער פון די 313 קהלה־ראַטען איז פאָלגענדער: סוחרים — 64 פּראָצ., אינדוסטריעלער — 10,1 פּראָצ., האַנדווערקער — 11,3 פּראָצ., פּראָפעסיאָנעלע אינטעליגענץ — 9,1 פּראָצ., אַרבייטער — 0,5 פּראָצ., אַנדערע - 5 פּראָצ.

אין די קהלה־פערוואַלטונגען בילדען די סוחרים — 56 פּראָצ., אינדוסטריעלער — 7,6 פּראָצ., האַנדווערקער — 23,1 פּראָצ., אַרבייטער — 1,4 פּראָצ., אַנדערע 5,3 פּראָצ.

דער גרויסער פּראָצענט־זאַץ פון די האַנדווערקער אין די פערוואַלטונגען ערקלערט זיך דערמיט, וואָס אין די קלענערע שטעטלעך, וואו עס זענען נישטאָ קיין ראַטען, נאָר בלויז קהלה־פערוואַלטונגען איז דער אַנטייל פון דאָזיגען עלעמענט אַ שטאַרקערער ווי אין די גרויסע שטעט.

Dr. med. A. Uryson

אינערליכע קראַנקהייטען

ספּעציעל מאַגען, דאַרם און לעבער־קראַנקהייטען

קאָנסטאַנטינער 20, טעל. 35-85

נעמט אָן פון 3 ביז 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

ארט"ט

זאַכאָדניאַ 43

היינט — 1 פאָרשטעלונג: אָנהויב 9.30 אַ זייגער אין אָוונט

„לאַטקעס"

יודישער קאַמער־טעאַטער

לייטונג: מ. בראָדערזאָן.

די לעצטע טעג! פון ערפאָלגרייכען פּראָגראַם!

1) אובערטור	3) קאַפּעליוש	5) קיילע־ביילע	7) וואַסער־טרעגער	9) ווייב און געליבטע
2) נאַקטורען	4) באַלעבאַטיש	6) מורינו אליבאַבאַ	8) לאַטקעס	10) ס'יודישע געסעל

טעקסטען פון משה בראָדערזאָן, משה נאַדיר, אהרן צייטלין און ב. קאָוונער. מוזיק: דוד בייגעלמאַן און י. בוים.

די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 6 אָוו., שבת פון 1.30 ביז 5 נאָכמ. און פון 7 אָוונט.

דער שוואַרצער וואָלף

(ראָמאַן). (40

— פּאַקינאַ האָט געקאָנט פונאַנדערשטעלען זיינע מענשען אויף דעם גאַנצען קוואַרטאַל. דערוויסען וועלען מיר זיך וועגען דעם, ווען מיר וועלען אַרויס אין דרויסען. אויב עס שטעהען דאָרט מענשען אויף דער וואַך, וועט איהר מיך איבערלאָזען זיי צו ערלעדיגען, און אָפּווענדען אין אַ זייט... אָ, זייט רוהיג, איהר קאָנט זיך פערלאָזען אויף מיר. איך וועל זיי שוין פיהרען אין באָד אַריין... שפּעטער מוזען מיר זיך אָבער איינער דעם אַנדערען געפינען. וועגען האָט מען, קאַוואַרניעס, רעסטאָראַנען קאָן קיין רעד נישט זיין. ערשטענס, וועט אונז קוים קלעקען געלד אויף עפּיס אָפּצועסען, און צווייטענס זענען אין אַלע רעסטאָראַנען און קאַפעען דאָ שפּיאָנען. וועגען אַמעריקאַנישען קאָנסולאַט איז נישטאָ וואָס צו טראַכטען: מען גיט אויף איהם בלי ספק אַכטונג, און ער וועט ערשט זיין אָפען אינדערפריה. בלייבט אויס נישט קיין אַנדער אָרט, ווי נאָר די קאַשטאַלען און צערקווס. איך מיין, אַז ס'בעסטע וועט זיין אין „סאַבאָר"...

לילי האָט שטיל געדריקט זיין האַנד.

— גוט — האָט זי געענטפערט — אויב אונז וועט אויסקומען זיך צו שיידען, וועל איך אַוועקגעהן אין „סאַבאָר" און דאָרט וואַרטען אויף אייך.

— אויסגעצייכענט!... לאָמיר אָבער האָפען, אַז ס'וועט אַלץ גוט זיין.

האַלטענדיג זיך ביי די הענד, ווי דערשראָקענע קינדער, זענען זיי מיט'ן טונקעלען טונעל אַרויס אויף אַ שמאָל געסעל.

ענטקעגען זיי זענען געגאַנגען עטליכע דורכגעהער, וואָס האָבען זיך געאיילט צו בעהאַלטען פונ'ם רעגען, און וואָס האָבען לילי'ן מיט וואָלדעק'ן וואַהרשיינליך אָנגענומען פאַר אַ פאַרליבט פּאָרעל.

וואָלדעק האָט געהאַלטען די הענד פערשטעקט אין די טאַשען פונ'ם רעגענמאַנטעל, און מיט גרויסע שרים געשפּרייזט איבער די קאַלוזשעס.

דאָס מיידעל האָט איהם שנעל נאָכגעפאָלגט, נישט אָפּלאָזענדיג זיין האַנד.

זיי האָבען זיך אַריינגעזעצט אין אַ טראַמוואַי, אָפּגעפאָהרען אַ שטיק וועגס, דערנאָך — אויך אָפּגעפאָהרען אַ פּאָר גאַסען אויף אַ דראָשקע, און —

אין אַ האַלבע שעה שפּעטער, נאָך דעם ווי זיי האָבען פערלאָזט דעם מאַלער סאָלאַרטשיק'ס וואוינונג, זענען זיי געזעסען אין אַ געמיטליכען בעזונדער'ן קאַבינעט פון אַ קליין רעסטאָראַנדעל אויף אַ זייטיגער גאַס.

זיי האָבען געגעסען מיט גרויס חשק.

די מאכלים זענען געווען גוט געקאָכט, און נישט טייער.

וואָלדעק'ן האָט נישט שטאַרק געאַרט, ווען ער האָט בעצאָהלענדיג די רעכענונג, בעמערקט, אַז אין טייסטער בלייבט איהם אויס וועניג געלד אפילו אויף אַ דראָשקע־קורס.

דאָס, וואָס זיי איז געלונגען צו ענטלויפען האָט אָנגעפילט זיין האַרץ מיט זיכערקייט אין זיך, און מיט דער פעסטער האָפענונג, אַז איצט וועט שוין אַלץ גוט געהן...

ער האָט זיך נאָך קיינמאָל נישט געפיהלט אַזוי גוט, ווי אין די דאָזיגע מינוטען, ווען ער איז געזעסען נעבען דעם פעררויטעלטען שענעם מיידעל, וואָס איז געווען זעהר גוט און פרעהליך געשטימט פון דעם געראָטענעם אויסגאַנג.

צום ערשטען מאָל אין זיין לעבען איז וואָלדעק - געווען אַליין מיט אַ פרוי, פאַר וועלכער ער האָט נישט אויסבעהאַלטען — און נישט געוואָלט אויסבעהאַלטען — די טיפסטע נשמה־געפיהלען.

דאָס האָט געוואָלט בעדייטען, אַ נייעם סימן פאַר איהם.

דער „שוואַרצער וואָלף" האָט פערשטאַנען, וואָס עס קומט מיט איהם פאָר, און ער האָט נישט געשטעלט קיין ווידערשטאַנד דעם קאַפּריזנעם גורל, וואָס האָט געפּרובט אויסמעקען זיין גאַנצע פערגאַנגענהייט, און וואָס האָט איהם אָנגעבאָטען...

וואָס אָנגעבאָטען?

דאָס אומבעקאַנטע לאַנג־אָפּגעוואַרטעטע גליק? אויפגעמונטערט פון דער אויפמערקזאַמקייט, וואָס דאָס מיידעל האָט איהם געשענקט, האָט ער איהר אויפריכטיג אויסדערצעהלט, וועגען זיין קינדהייט, וועגען דעם האָטעל פון דער פ־ווי קאָלסקאַ, דעם האָטעל „פּאַריזיען", וועגען זיין מדריך קאַראָל שולץ'ן און זיינע קלוגע עצות וועגען לעבענס־שטייגער, וועגען דער דערציהונג פונ'ם „שוואַרצען וואָלף" און זיין קאַריערע...

ער האָט אָבער גאָרנישט גערעדט וועגען דער צוקונפט, וואָס איז נאָך פאַר איהם אַליין געווען אַ רעטעניש.

אונטערלעהנענדיג מיט איהרע ראָזע פינגער דעם צאַרטען קאָפּ, האָט זיך דאָס מיידעל צוגעהערט מיט דער צאַרטער אויפמערקזאַמקייט, מיט וועלכער פרויען הערען אויס פערליבטע.

זי גופא האָט נישט געהאַט, וואָס צו רעדען. וואָלדעק האָט זיך אַליין געקאָנט גוט פאָרשטעלען אין זיין פאַנטאַזיע די געשיכטע פון אַ מיידעל פון באַלעבאַטישע עלטערן, וואָס איז געצוואונגען געווען מיט אייגענער אַרבייט צו איינאָרדענען זיך דאָס לעבען.

— איך האָב אייך אָבער אודאי שוין דערעסען מיט מיינע מעשיות! — האָט ער זיך אַ כאַפּ געטון, זצהענדיג, אַז עס איז שוין צייט מאַכען אַ סוף מיט'ן זיצען אין רעסטאָראַנדעל.

לילי האָט פערטראַכט אַ שאָקעל געטון מיט'ן קאָפּ.

— ניין, ניין... איך וואָלט נאָך איצט געוואָלט וויסען, צי פערשטעהט איהר די גאַנצע שוועריגקייט פון דער אויפגאַבע, וואָס איהר נעהמט אויף זיך.

— אפשר נישט אינגאַנצען, — האָט ער מסכים געווען — אָבער דאָס איז נישט דער עיקר, וואָס מעהר אַ מענש טרעפט אָן אויף מניעות אין זיין וועג, אַלץ אָנגענעהמער איז איהם זיי גובר צו זיין.

(פאָרזעצונג קומט)

געשיקטע אויטאמאטען

נארען אוים געלד ביי קליינע קינדער.

צו דער דאזיגער געשיקטקייט מוז אבער געמאכט ווערען א סוף.

אין דער לעצטער צייט האבען זיך אין פיל עפענטליכע לאקאלען בעוויזען אויטאמאטען, וואו מ'קען שפילען אויף געלד און זיך איבען אין געשיקטקייט. טילא די געשיקטקייט בלייבט געווענליך ביים אויטאמאט, ווייל סוף כל סוף הגם ער איז בלויז א טויטער אויטאמאט בלייבט ער ביי די מטבעות און די קליענטען געהען אוועק מיט פערדרום. דאס וואלט אלץ נישט געווען קיין גרויסע עולה ווען דער אויטאמאט זאל זיך פערמעסטען אין געשיקטקייט אויב אפילו נישט מיט קיין גרויסע חכמים, איז ווערגינסטענס נישט מיט קיין קינדער.

דערצעהלט מען אונז אבער אז הגם ביי די אויטאמאטען איז אויף אנ'אנגעוועהנעם ארט ארויס־געהאנגען א מעלדונג אז קינדער ווערען צו שפילען נישט צוגעלאזט, ווערען די אויטאמאטען דוקא שטענדיג ארומגערינגעלט מיט קינדער אפילו אין עלטער פון 7—8 יאהר, ראס צולאזען קינדער צו שפילען נרעניצט שוין מיט א פערברעכען.

מ'גיט אונז איבער טעגען א פאל ווען א יונגעל פון 8 יאהר האט אהן דעם וויסען פון זיינע עלטערן ארויסגענומען 5 זלאטעס קליינגעלד און האט זיי פערשפילט. טילא וואס ער האט געכאפט אינדערהיים ווע זמען האט זיך וועגען דעם דערוואוסט זענען מיר איהם מוחל, אבער מיר מיינען אז נישט קיין קלענערע שטראף קומט די אינהאבער פונ'ם אויטאמאט, וואס האבען צוגעלאזט קינדער צו שפילען. ס'וואלט כדאי געווען אז די אין וועמענס קאמפעטענץ עס ליגט, זאלען פערהיטען אז קינדער זאלען נישט קענען אריינגעצויגען ווערען אינ'ם אזארט שפיל אויף אויטאמאטען פון געשיקטע אדער נישט געשיקטע אונטערנעהמער.

Dr. Różaner

ספעציאליסט פאר הויט-, וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע.

היילונג מיט קווארץ-שטראהלען און דיאטערמיע

DZIELNA 9 (Narutowicza), tel. 28-98.

נעמט אן פון 8—10 און פון 5—8, פרויען פון 3—4

ווארטע זאל פאר פרויען.

Dr. Z. Rakowski

[illegible]

קאנסטאנטינער 9. טעלעפאן 27-81

[illegible]

פון פאלקס-אוניווערזיטעט

ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

מארגען, דינסטאג קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע א פארלעזונג אויף ד. ט.: „פון בערלינער קאנגרעס ביז דער וועלט-מלחמה" (1878–1914). דאס איז די ערשטע פארלעזונג פון א ציקל אין דער פוילישער שפראך איבער אלגעמיינע געשיכטע. פרעלעגענט — ה' יוסף זאנדער. — דער אריינגאנג איז פריי.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון „בר-כוכבא".

נעכטען איז פארגעקומען אנ'אלגעמיינע פערזאמלונג פון די מיטגלידער פון יודישען ספארט-און טורן-פעראיין „בר-כוכבא".

די פערזאמלונג האט געפעזיט ה' אברהם קאהן און אלס פארזיצער פון דער פערזאמלונג איז אויסגעוועהלט געווארען ד"ר שווייג.

ה' קאהן גיט אפ א בעריכט פון דער טעטיגקייט פון רעארגאניזאציאנס-קאמיטעט פון וועלכע ס'איז צו זעהען, אז דעם פעראיין שטעהט פאר א רואין, דער איינציגער אויסוועג צוריק אויפצובויען דעם פעראיין איז אויסצוועהלען א נייע פערוואלטונג, וועלכע עס שלאגט פאר די רעארגאניזאציע-קאמיסיע.

נאכ'ן בעריכט ענטוויקעלט זיך א לענגערע דיסקוסיע און נאכ'ן ענדערען עטליכע פונקטען פון די סטאטוטען איז אויסגעוועהלט געווארען אין דער פערוואלטונג: אברהם קאהן, ישראל גראווע, שרה קארפאווסקא, ד"ר ראמאן טומארקין, ד"ר לעאן זילבער-שטראם. קאנדידאטען: ישראל ראזענבערג, אדאלף אקסענבערג. רעוויזיאנס-קאמיסיע: הלל שטראוויס, א. קליידט, משה קארא. קאנדידאטען: הירש לובאשיצקי, י. מאפלאוויץ. עהרען-געריכט: רעד. י. אוגער, ש. טוב, אדאלף סעגאל.

מעלדונגען.

קאמוניקאטען פון פראפ. פעראיין פון בעקלייד-אינד.-אר. אין פוילען.

אפט. לאדז, קאנסטאנטינער 26.

אכטונג, מענער-מאגאזין-ארבייטער!

היינט, מאנטאג, דעם 14 יאנואר פינקטליך 8 אזייגער אוונט קומט פאר אין אונזער פעראיינס-לאקאל קאנסטאנטינער 26 א פערזאמלונג פון מענער-מאגאזין ארבייטער וועגען דרינגענדע פאך-פראגען.

די פאך-קאמיסיע פון מענער-מאגאזין.

פראפ. פעראיין פון בעקלייד-אינד.-ארב. אין פוילען.

אפט. לאדז, קאנסטאנטינער 26.

אכטונג, דאמען-מאגאזין-ארבייטער!

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אנהויב פון זומער-סעזאן און מיט'ן עפענען זיך אין אונזער שטאט שאפען, רופען מיר אלע דאמען-מאגאזין-ארבייטער צו רעגיסטרירען זיך אין קאנצעלאריע פון אונזער פעראיין קאנסטאנטינער 26. די רעגיסטראציע קומט פאר טעגליך פון 11 פריה ביז 2 מיטאג.

די פאך-קאמיסיע פון דאמען-מאגאזין.

קינא-טעאטער **„CAPITOL"**

רוג זאוואדזקא און זאכאדניא.

היינט גרויסע פרעמיערע!

בעניי-אונג פון דעם פרעכטיגסטען פילם-מייסטערווערק אונטער'ן נאמען:

„שווארצער מראך"

RONALD COLMAN i VILMA BANKY

דראמע פון ליבע און אפפערונג, מיט דעם רייצענדען ליבעס-פארל

דער פילם ווערט אילוסטרירט מיט מאלא= און כאר=געזאנגען אונטער דער ליידונג פון ה' וואנסאוויטש, ווי אויך מיט א סימפאנישען ארקעסטער אונטער לייטונג פון ה' ש. בייגעלמאן.

בעמערקונג: פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן ערשטען סעא'ס שבת, זונטאג און יום-טוב פון 12 ביז 3 א זייגער נאכמיטאג — 50 גר. און 1 זל.

2118

לייה=ביבליאטעק א. ג. פון א. אייזענשלאס

איז טעטיג יעדען טאג פון 6–9 אין אוונט, א חוץ דינסטאג. שבת פון 10 ביז 1 מיטאג און פון 6–9 אין אוונט.

מעכאנ. שלאסעריי און שווייסעריי

J. REDER

ŁÓDŹ, Konstan ynoswka 11.

(Róg Zachodniej)

כ'געהם אן אלערארט שלאסעריי-ארבייטען ביליגע פרייזען און מיט פינקטליכער אויספיהרונג.

פריוואט-וואוינונג: גדאנסקא 20.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען און רענטגענאלישער קאבינעט.

נאשוושינער 11, טעלעפאן 37-63

אפען פון 9 פריה ביז 7 אוונט.

[illegible]	4—3
ד"ר [illegible] קינדער קראנקהייטען	11-9 4½-3
[illegible] אינערליכע קראנקהייטען	1—11
ד"ר [illegible] הויט און געשלעכט-קר.	12½—1½
ד"ר [illegible] נערווען און גייסטיגע קר.	2—1
ד"ר [illegible] ווייבער-קראנקהייטען	12½—½
ד"ר [illegible] אינערליכע קראנקה.	2—1
ד"ר [illegible] פרויען און געבורטס-הילף	6—5

[illegible]

געגען שקארלאטין.

[illegible] ציין ארצט [illegible]

[illegible] 10—1 3—6

[illegible]

[illegible]

Dr. med. W. EYCHNER

גינעקאלאג-אקושער

פעטריקאווער 11.

טעל. 34-72

נעמט אן פון 6–8 אוונט

קאליגראף ל. בערמאן

(דער יונגער) וואוינט אויף זאוואדזקא 19. 1-טער שטאק, און לערנט אויס שעהן און שנעל שרייבען

דער בעקאנטער רעכטסקענער י. איינפעלד

וואוינט איצט אויף פעטריקאווער 31, שפרעכשטונדען טעגליך פון 5–8 אוונט.

לעבער מאשינאוויטש ווערען אויסגעניי'ט צו ביליגע פרייזען

ג. גארדמאן ציגעלנא 29

LEKARZ DENTYSTA [illegible]

Dr. A. MAZUR

ספעציאל-ארצט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנקהייט ווי אויך שטום און שפראך-פעהלער

וואסכאדניא 65, טעל. 66-01

(איינגאנג אויך דורך פיעטריקאווער 46).

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען און ערצטליך-רענטגענישער קאבינעט

זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר [illegible]	10—11 3—2
ד"ר [illegible] הויט און געשלעכט-קר.	10—11 1—6
ד"ר [illegible]	1—2 7—8
ד"ר [illegible] נערווען קראנקהייטען	12—2
ד"ר [illegible]	10—12 4—6
ד"ר [illegible]	[illegible]
ד"ר [illegible]	1—9 [illegible]
ד"ר [illegible]	[illegible]
ד"ר [illegible] רענטגען	10—12 4—6
[illegible]	7—8
[illegible] ציין-ארצט	9—6

[illegible]

א רענטגען-אינסטיטוט

[illegible]

ערצטליך-קאנסטעטיש. גאבינעט

[illegible] 5–7 [illegible]

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע.

אנדזשעיא 5, טעל. 59-40

נעמט אן פון 8 – 10 פריה און פון 5–9 אין אוונט. בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Kino „SŁONCE" Napiórkowskiego 28.

פון מאנטאג, דעם 14-טען ביז 20-טען יאנואר 1929

גרויסער פילם לויט דער ערצעהלונג פון Ewers, שעפער פון „Alraune"

„דער סטודענט פון פראג"

מיט **CONRAD VEIDT, Werner Krauss** און **Agnes Esterhazy** אין די הויפט-ראלען.

אנהויב 5 נאכמ. שבת—3 א זייגער, זונטאג און יום-טוב 1 נ"מ פון 1 ביז 3 נאכמ. זענען אלע פלעצער צו 40 גראשען.

צופאהר מיט'ן טראמוואי נומ' 3 און 4.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, 8-go stycznia do poniedziałku, dnia 14 stycznia 1929 r. wł.

Dla dorosłych i młodzieży:

MIASTO MILJONA POLEGŁYCH

Dla młodzieży i dorosłych:

PAT i PATACHON

w filmie pod tytułem

„Zięciowie w opałach"

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוואכע [illegible] און [illegible] אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליום מיט ספעציאליסטען פון אורעלאגיע און נערווען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.

— — — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוונט. — — —

פון 11 ביז 12 בייטאג און פון 2 ביז 3 נאכמיטאג [illegible] פון א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען.

[illegible] פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

— — בעזונדערער ווארטע-צימער פאר פרויען. — —

וויזיט 3 זל.

אנאנסען-פרייז [illegible]

[illegible]

Za Wydawnictwo „Naier Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.

Czcionkami i druk „Naier Folksblat" Piotrkowska 21.